РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ-ШУМЕН

Годишен анализ
на
здравно-демографското състояние и здравната мрежа
в област Шумен

2021 г.

Основни здравно-демографски показатели през 2021 г.

	Област Шумен	Република България
Население към 31.12.2021 г.	169 423	6 838 937
Възрастова структура на населението:		
0-17 г.	16,6%	17,4%
18-59 г.	53,9%	54,2%
над 60 г.	29,5%	28,4%
Раждаемост	7,2‰	8,6‰
Смъртност	22,3‰	21,7‰
Детска смъртност	8,2‰	5,6‰
Перинатална смъртност	14,7‰	8,8‰
Неонатална смъртност	5,7‰	3,1‰
Постнеонатална смъртност	2,4‰	2,4‰
COVID-19 смъртност	19,5‰	18,5‰
Средна продължителност на живота (в години)	72,4	74,9
(за периода 2019 г. – 2021 г.) мъже	69,5	70,1
жени	75,6	77,4
Новооткрити случаи и рецидиви на туберкулоза	7,0‰	13,0‰
Новооткрити случаи на злокачествени новообразувания	436,1‰	392,2‰
Психически заболявания	614,4‰	
Хоспитализирана заболеваемост *(на 100 000 души)*	12 299 бр.	29 269 бр.
Хоспитализирана заболеваемост *(на 100 000 души)*	122,9‰	292,7‰
Брой на лечебните заведения за болнична помощ	5	319
Брой легла в лечебните заведения за болнична помощ към 31.12.2021 г.	891	52 246
Брой лекари	502	29 604
Брой персонал по здравни грижи	931	44 451
Обслужени лица по повод на спешна и неотложна медицинска помощ	48 196	2 380 127

1. Здравно-демографска характеристика на областта

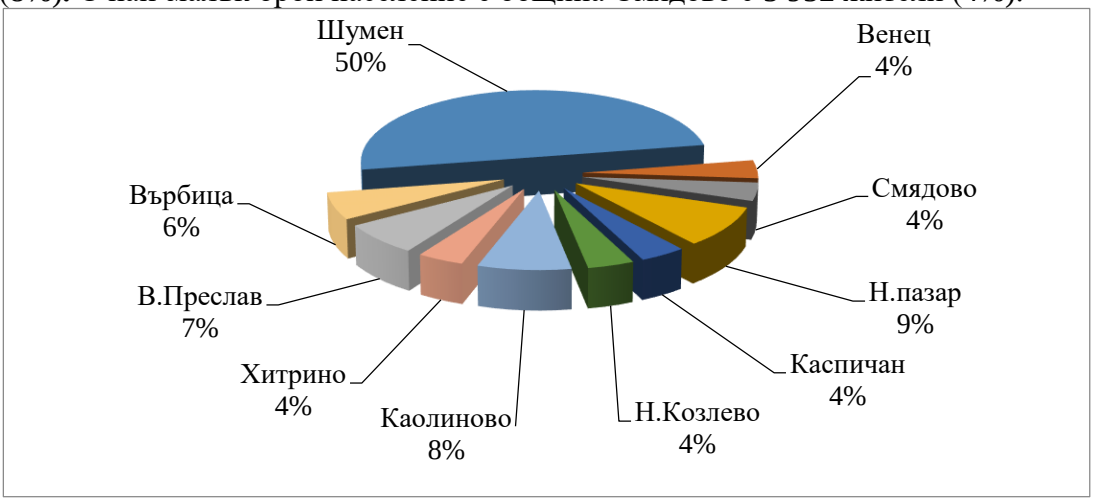
1.1. ЧИСЛЕНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Демографските процеси в област Шумен се характеризират с трайна тенденция за намаляване на броя на населението и на неговото застаряване. Основни причини за това са ниската раждаемост, нарастването на смъртността и емиграцията на значителна част от младите хора. Населението в област Шумен към 31.12.2021 г. е 169 423 души, което представлява 2,48% от населението на Република България и нарежда областта ни на 15-то място по брой на населението, непосредствено след Сливен (180 058 души) и преди Добрич (167 314 души). В сравнение с предходната година, то е намаляло с 2 358 души, или с 1,4%, при 1 % процентно намаление общо за страната. Намалението на населението се дължи на отрицателния естествен прираст (повече починали лица от родените или – минус 2 574(- 15,1‰ естествен прираст) и на емиграция.

Фиг. 1 Население в област Шумен от 2014 г. до 2021 г.

С най-голям брой население е община Шумен – 85 410 жители (50%). Втора по брой население е община Нови пазар с 15 486 жители (9%), следвана от община Каолиново с 12 803 жители (8%). С най-малък брой население е община Смядово с 5 952 жители (4%).

Фиг.2 Относителен дял на населението по общини в област Шумен

Броят на жените е 86 946, което представлява 51,3% от цялото население, а мъжете са 82 477 (48,7%). Делът на жените си остава незначително по-висок от този на мъжете. През 2021 г. на 1000 мъже се падат 1 054 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите от 50 до 54 – 6 854 души, а най-малко 100+ години - само 2 души. При жените от 65 до 69 – 6 614 души, а най-малко 100+ - само 6.

В края на 2021 г. в градовете на областта живеят 101 639 души или 60% от населението на областта, а в селата – 67 784 души или 40%. За сравнение през 2020 г. съотношението градско към селско население е било 59,9% към 40,1%. В областта продължават процесите на обезлюдяване на селските райони и се запазва по-висок относителния дял на градското население. Съотношението

в национален мащаб е по-ярко изразено – 73,1% от населението на страната живее в градовете, а 26,9% в селата. В общините Шумен, Нови пазар, Велики Преслав и Смядово преобладава градското над селското население, докато в останалите общини относителният дял на жителите в селските райони е по-висок.

Таб. 1 Население на област Шумен към 31.12.2021 г. по пол, в градове и в села

Година	Население в областта	Мъже	Отн. дял	Жени	Отн. дял	В градовете	Отн. дял	В селата	Отн. дял
2019	172 262	83 922	48,7	88 340	51,3	105 478	61,2	66 784	38,8
2020	171 781	83 696	48,7	88 085	51,3	102 877	59,9	68 904	40,1
2021	169 423	82 477	48,7	86 946	51,3	101 639	60,3	67 784	40,0

От населението на възраст до 59 години (61 314) мъжете са повече от жените (58 159), докато след 59-годишна възраст броят на жените (28 751) превишава този на мъжете (21 163).

Таб. 2 Население по местоживеене в област Шумен и Република България

Области Общини	2019 година			2020 година			2021 година		
	Общо	В градовете	В селата	Общо	В градовете	В селата	Общо	В градовете	В селата
Население									
Р България	**6951482**	**5125407**	**1826075**	**6916548**	**5043186**	**1873362**	**6 838 937**	**5 000 496**	**1 838 441**
Шумен	**172 262**	**105 478**	**66 784**	**171 781**	**102 877**	**68 904**	**169 423**	**101 639**	**67 784**
Велики Преслав	12 047	6981	5066	12 148	6916	5232	11 816	6 741	5 075
Венец	7248	0	7248	7145	0	7145	7 082	0	7 082
Върбица	10 433	3379	7054	10 412	3352	7060	10 237	3 287	6 950
Каолиново	13 025	1527	11 498	12 888	6434	11 376	12 803	1 524	11 279
Каспичан	7230	3504	3726	7478	3532	3946	7 320	3 473	3 847
Никола Козлево	6327	0	6327	6310	0	6310	6 244	0	6 244
Нови пазар	15 909	11 086	4823	15 799	10 939	4860	15 486	10 707	4 779
Смядово	6000	3559	2441	6109	3629	2480	5 952	3 565	2 387
Хитрино	6891	0	6891	7105	0	7105	7 073	0	7 073
Шумен	87 152	75 442	11 710	86 387	72 997	13 390	85 410	72 342	13 068

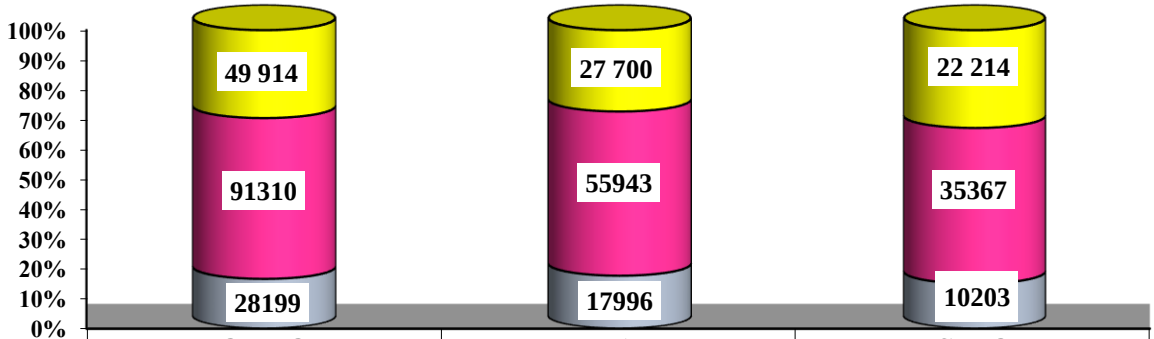
При анализа на населението в областта се отчита тенденцията за намаляване на относителния дял на градското население през последните 3 години. Населението на град Шумен представлява 50% от общото население на областта и 71% от градското население на областта.

Според прогнозите на НСИ, съобразени с нормативните изисквания на Европейския съюз за демографското и социално-икономическото развитие на страните членки през 2030 г. населението на Област Шумен ще е 152 025 души (реалистичен вариант), при благоприятни социално-икономически фактори може да е 154 371 души (вариант с относително ускоряване), при неблагоприятни социално-икономически фактори може да бъде 150 907 души (вариант с относително забавяне).

Данните за възрастовата структура на населението сочат, че се задълбочава регресивният тип структура и се запазва тенденцията за застаряване на населението в областта. Населението над 60 г. се увеличава (2021 – 29,50%, 2020 – 29,27%, 2019 г. – 29%, 2018 г. – 28,46%) при запазване на населението до 17 г.(2021 – 16,60%, 2020 г.- 16,79% ; 2019 г. – 16,80%; 2018 г. – 16,88%).

При разглеждане поотделно на структурата на населението в градовете и в селата се вижда, че:

- относителният дял на децата и на хората над 60 г. в селата е по-голям в сравнение с този в градовете;
- в градовете е по-голям относителният дял на хората от 18 г. до 59 г. в сравнение със този в селата;
- %; хора на възраст над 60 г. за 2017 г. – села - 30,62 %, градове - 26,28 %; хора на възраст над 60 г.).
- застаряването на населението в селата е значително по-голямо от градовете (хора на възраст над 60 г. за 2021 – села – 32,8%, градове – 27,3% ; за 2020 г. – села – 29,03 %, градове – 25,65 %; за 2019 г. – села - 29,01%, градове - 25,74 %; за 2018 г. – села - 31,07 %, градове - 26,74

	ОБЩО	ГРАД	СЕЛО
над 60 години	49.914	27.700	22.214
18-59 години	91.310	55.943	35.367
до 17 години	28.199	17.996	10.203

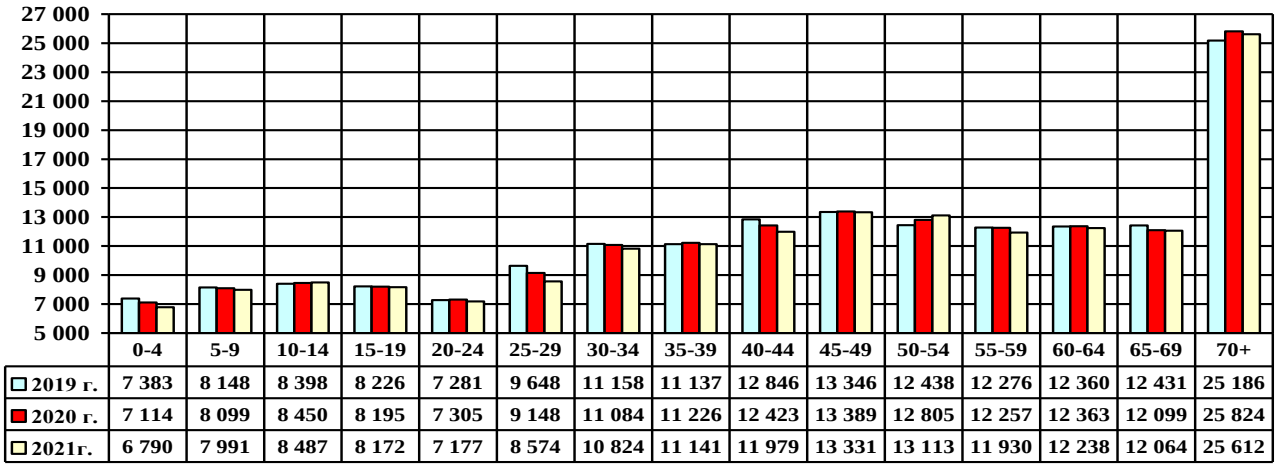
Фиг. 3 Възрастова структура на населението в област Шумен за 2021 година

Таб. 3 Брой жени фертилна възраст в област Шумен и Република България

Година	Брой жени във фертилна възраст (15-49 г.)	
	Област Шумен	Р България
2019	35 849	1 464 277
2020	35 489	1 464 277
2021	34 736	1 432 052

Както и през предходните години се наблюдава намаление на броя на жените във фертилна възраст (15-49 год.) от 35 849 жени през 2019 г., 35 489 жени през 2020 г. до 34 736.

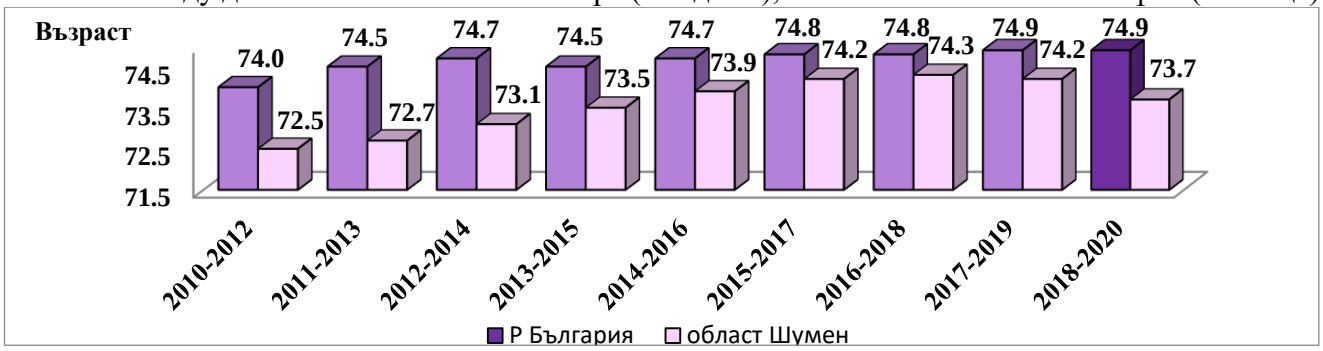
Продължаващият процес на остаряване на населението се очертава като остър демографски проблем. Той се изразява в непрекъснато повишаване на показателя за средна възраст на населението през последните години, която от 39,9 години през 2005 г. нараства на 44,1 години в края на 2021 г., при 44,5 години за страната. Процесът на остаряване на населението се проявява както в селата така и в градовете, като в селата средната възраст на населението е по-висока.

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
2019 г.	7 383	8 148	8 398	8 226	7 281	9 648	11 158	11 137	12 846	13 346	12 438	12 276	12 360	12 431	25 186
2020 г.	7 114	8 099	8 450	8 195	7 305	9 148	11 084	11 226	12 423	13 389	12 805	12 257	12 363	12 099	25 824
2021г.	6 790	7 991	8 487	8 172	7 177	8 574	10 824	11 141	11 979	13 331	13 113	11 930	12 238	12 064	25 612

Фиг. Население по възрастови групи в област Шумен

Средната възраст на предстоящия живот при раждане за периода 2020-2021 г. в област Шумен е 74 години. За мъжете тя е 71,0 години, а за жените 77 години. През 2018-2019 г. средната продължителност на живота за страната е 74,6 години, за мъжете – 75,4 години, за жените – 72,8 години. Жените живеят по-дълго от мъжете във всички области на страната, но най-голяма е разликата между двата пола в област Силистра (8 години), а най-малка - в област София (столица).

Фиг. 4 Очаквана средна продължителност на предстоящия живот общо за страната и област Шумен по периоди

Тенденцията на остаряване на населението води до промени и в неговата възрастова структура – под, във и над трудоспособна възраст.

Продължава да намалява броят на жителите в трудоспособна възраст, а този на жителите над 65 години се увеличава. През последната година се отчита намаление както на жителите в трудоспособна възраст, така и в под трудоспособна възраст. Тенденцията за застаряване на населението е по-силно изразена в градовете.

Таб. 4 Население под, във и над трудоспособна възраст по общини и местоживеене*

Общини ***Възрастови категории***	***Общо***			***Общо***		
	Всичко	***Мъже***	***Жени***	***Всичко (в %)***	***Мъже (в %)***	***Жени (в %)***
Област Шумен	**169 423**	**82 477**	**86 946**		***100***	***100***
Под трудоспособна възраст	24 932	12 869	12 063	14,7	15,6	13,8
В трудоспособна възраст	101 643	53 532	48 111	59,9	64,9	55,3
Над трудоспособна възраст	42 848	16 076	26 772	25,3	19,5	30,8
Велики Преслав	**11 816**	**5 789**	**6 027**			
Под трудоспособна възраст	1 540	789	751	13,0	13,6	12,5
В трудоспособна възраст	6 864	3 723	3 141	58,1	64,3	52,1
Над трудоспособна възраст	3 412	1 277	2 135	28,9	22,1	35,4
Венец	**7 082**	**3 517**	**3 565**			
Под трудоспособна възраст	885	470	415	12,5	13,4	11,6
В трудоспособна възраст	4 199	2 262	1 937	59,3	64,3	54,3
Над трудоспособна възраст	1 998	785	1 213	28,2	22,3	34,0
Върбица	**10 237**	**5 155**	**5 082**			

Под трудоспособна възраст	1 518	789	729	14,8	15,3	14,3
В трудоспособна възраст	6 400	3 466	2 934	62,5	67,2	57,7
Над трудоспособна възраст	2 319	900	1 419	22,7	17,5	27,9
Каолиново	**12 803**	**6 397**	**6 406**			
Под трудоспособна възраст	1 819	963	856	14,2	15,1	13,4
В трудоспособна възраст	7 989	4 233	3 756	62,4	66,2	58,6
Над трудоспособна възраст	2 995	1 201	1 794	23,4	18,8	28,0
Каспичан	**7 320**	**3 607**	**3 713**			
Под трудоспособна възраст	1 105	572	533	15,1	15,9	14,4
В трудоспособна възраст	4 330	2 307	2 023	59,2	64,0	54,5
Над трудоспособна възраст	1 885	728	1 157	25,6	20,2	31,2
Никола Козлево	**6 244**	**3 146**	**3 098**			
Под трудоспособна възраст	1 176	624	552	18,8	19,8	17,8
В трудоспособна възраст	3 828	2 028	1 800	61,3	64,5	58,1
Над трудоспособна възраст	1 240	494	746	19,9	15,7	24,1
Нови пазар	**15 486**	**7 552**	**7 934**			
Под трудоспособна възраст	2 459	1 261	1 198	15,8	16,7	15,1
В трудоспособна възраст	9 129	4 835	4 294	59,0	64,0	54,1
Над трудоспособна възраст	3 898	1 456	2 442	25,2	19,3	30,8
Смядово	**5 952**	**2 879**	**3 073**			
Под трудоспособна възраст	812	404	408	13,6	14,0	13,3
В трудоспособна възраст	3 425	1 854	1 571	57,5	64,4	51,1
Над трудоспособна възраст	1 715	621	1 094	28,8	21,6	35,6
Хитрино	**7 073**	**3 544**	**3 529**			
Под трудоспособна възраст	645	344	301	9,1	9,7	8,5
В трудоспособна възраст	3 903	2 131	1 772	55,2	60,1	50,2
Над трудоспособна възраст	2 525	1 069	1 456	35,7	30,2	41,3
Шумен	**85 410**	**40 891**	**44 519**			
Под трудоспособна възраст	12 973	6 653	6 320	15,2	16,3	14,2
В трудоспособна възраст	51 576	26 693	24 883	60,4	65,3	55,9
Над трудоспособна възраст	20 861	7 545	13 316	24,4	18,5	29,9

* За 2021 г. тези граници са от 16 до навършване на 61 години и два месеца за жените и 64 години и един месец за мъжете.

Тенденцията на остаряване на населението се проявява и в промените на неговата основна възрастова структура – разпределение на населението под, в и над трудоспособна възраст. Сред общините процесът на остаряване най-силно е изразен в община Хитрино (36%), Смядово (29%) и община Велики Преслав (29%) население в над трудоспособна възраст.

Таб. 5 Население под, във и надтрудоспособна възраст в област Шумен и Република България

Възрастови категории	**Област Шумен**		**Република България**	
2020 година				
Под трудоспособна възраст	25 278	14,7%	1 064 035	15,3%
В трудоспособна възраст	103 026	59,9%	4 139 056	60,0%
Над трудоспособна възраст	43 477	25,3%	1 713 457	24,8%
2021 година				
Под трудоспособна възраст	24 932	14,7%	1 059 727	15,5%
В трудоспособна възраст	101 643	59,9%	4 106 936	60,0%
Над трудоспособна възраст	42 848	25,3%	1 672 274	24,5%

През последната година се отчита спад сред населението в над трудоспособна възраст, докато населението в под трудоспособна възраст и трудоспособна възраст намалява.

Сериозен проблем е значително ниският относителен дял на населението от 0 до 14 г. – 13,7%. Населението на 65 и повече години непрекъснато нараства и към 31.12.2021 г. е 22,2%.

Таб. 6 Структура на населението по местоживеене, полово съотношение и коефициент на възрастова зависимост в област Шумен и Република България

Година **Област**		**Полово съотношение**	**Отношение на населението на**	**Отношение на населението на**

	Структура на населението по местоживеене			възраст под 15 и на 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години	възраст 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години
	%		брой жени на 1 000 мъже	%	%
	град	село	общо	общо	общо
2019 година					
Шумен	61,2	38,8	1 053	55,6	34,5
Р. България	73,7	26,3	1 063	56,4	33,8
2020 година					
Шумен	59,9	40,1	1 052	55,9	34,4
Р. България	72,9	27,1	1 065	56,7	34,1
2021 година					
Шумен	60,0	40,0	1 054	56,2	34,7
Р. България	73,1	26,9	1 065	56,7	34,0

Продължава процесът на остаряване на населението. В края на 2021 г. разпределението на жителите на областта по възрастови групи е както следва:

- от 0 до 14 години – 13,73% (23 268души)
- от 15 до 64 години – 64,02% (108 479 души)
- над 65 години – 22,23 % (37 676 души)

В края на 2020 г. разпределението на жителите на областта по възрастови групи е както следва:

- от 0 до 14 години – 13,75 % (23 663 души)
- от 15 до 64 години – 64,27% (110 195 души)
- над 65 години – 22,00 % (37 923 души)

В сравнение с 2020 г. делът на лицата на 65 и повече навършени години в региона нараства с 0,23 процентни пункта.

В област Шумен относителният дял на жените на възраст над 65 години е 25,7%, а на мъжете – 18,5%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея по-ниската средна продължителност на живота при тях.

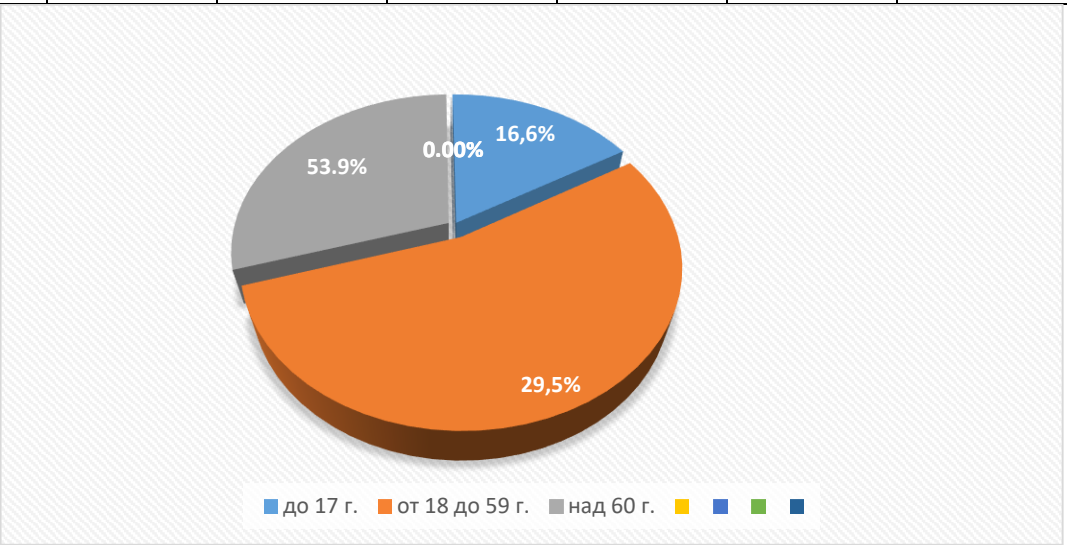
Делът на лицата на 65 и повече навършени години в страната е 22% и относителният дял на жените на възраст над 65 години е 25,3%, а на мъжете – 17,7 %.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2021 г. е 101 643 души, или 59,9 % от цялото население на област Шумен, като мъжете са 53 532, а жените – 48 111. Трудоспособното население е намаляло с 1 383 души спрямо предходната година. Към края на 2021 г. в над трудоспособна възраст са 42 848 души, или 25,3%, а под трудоспособна възраст са 24 932, или 14,7 % от населението на областта.

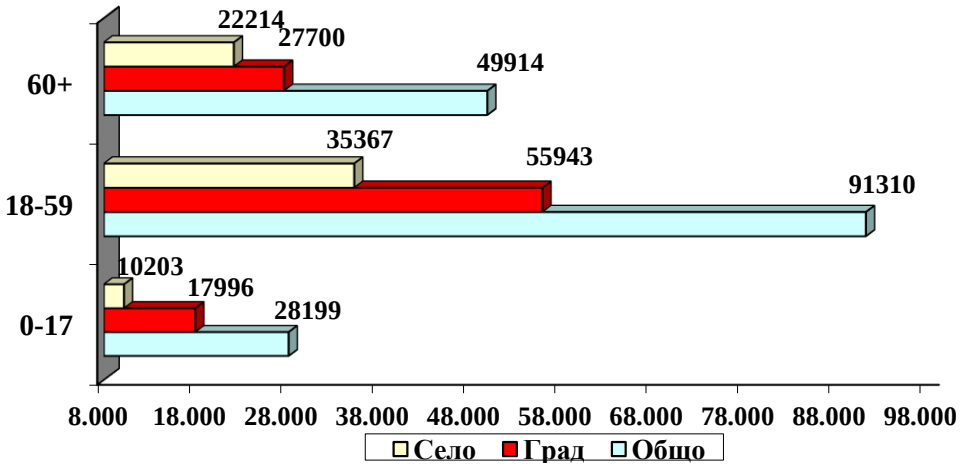
Таб. 7 Възрастова структура на населението в област Шумен

Години	Възрастови групи						
	Общо	0-17	% от общия брой	18-59	% от общия брой	60+	% от общия брой
Общо							
2019	172 262	28 956	16,8	93 329	54,18	49 977	29,0
2020	171 781	28 680	16,7	92 815	54,0	50 286	29,3
2021	169 423	28 199	16,6	91 310	53,9	49 914	29,5
В градовете							
2019	105 478	18 144	17,2	58 478	55,44	28 856	27,4
2020	102 877	18 121	17,6	56 882	55,3	27 969	27,2

2021	101 639	17 996	17,7	55 943	55,0	27 700	27,3
В селата							
2019	66 784	10 812	16,2	34 851	52,18	21 121	31,6
2020	68 904	10 559	15,3	35 933	52,1	22 317	32,4
2021	67 784	10 203	15,1	35 367	52,2	22 214	32,8

Фиг. 5 Възрастови групи в област Шумен през 2021 година (в %)

Фиг. 7 Възрастови групи в област Шумен през 2021 година

От представените данни за тригодишен период се наблюдава ясна тенденция за намаляване и застаряване на населението в Шуменска област, по-ясно изразено в селата и при жените.

Трудоспособното население заема най-висок дял във възрастовата структура на населението в област Шумен, но и в тази категория е налице намаление на населението както в абсолютен брой, така и като относителен дял.

Изводи:

- В резултат на демографски и миграционни процеси през последните години се утвърдиха неблагоприятни тенденции за трайно намаляване броя на населението в Област Шумен. Процесът на депопулация е налице във всички общини на областта.
- Като цяло женското население продължава да бъде с по-висок относителен дял. С нарастване на възрастта се увеличава броят и относителният дял на жените от общото население.
- Тенденцията за увеличаване на населението в селата. Все повече хора предпочитат живота на село, отколкото в града.

- През 2021 г. намалява относителният дял на градското население и населението по селата, като темповете за региона са значително по-бавни от тези за страната. Тенденцията за застаряване на населението е по-силно изразена в градовете.
- Промените във възрастовата структура през последните години се характеризират с увеличаване относителния дял на лицата над 65-годишна възраст и намаляване дела на детското население и населението в трудоспособна възраст.
- Застаряването на населението поражда редица здравни, социални и икономически проблеми. Увеличените потребности от здравни грижи и социално подпомагане водят до увеличаване на разходите в тези сфери и необходимост от по-големи ресурси.

1.2. РАЖДАЕМОСТ

Раждаемостта е важен демографски показател, свързан с възпроизводството. Върху него оказват влияние икономически, психологически, демографски и медико-социални фактори.

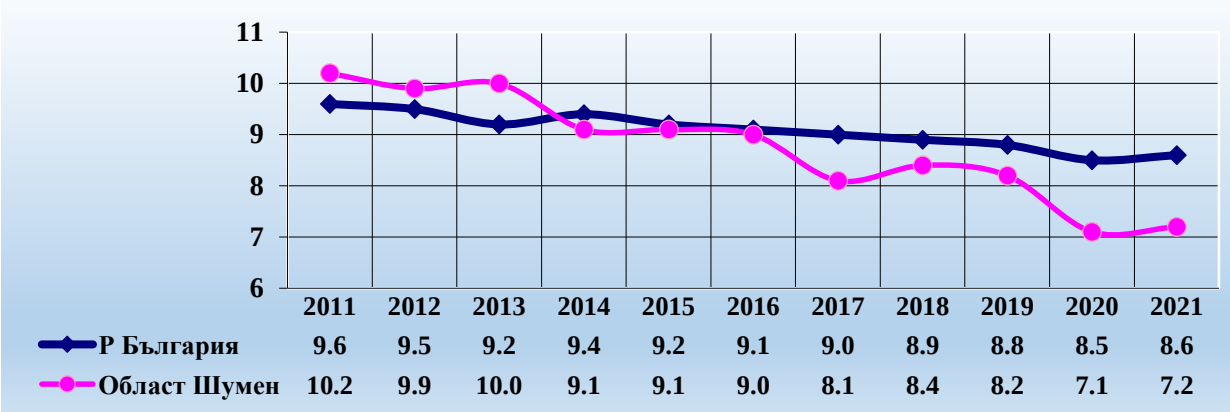
Живородените деца в област Шумен през последните три години са:

- 2018 г. – 1 451
- 2019 г. – 1 414
- 2020 г. – 1 225
- 2021 г. – 1 225

Раждаемостта в областта е била по-висока от тази за страната, с изключение на 2009 г. когато е като средната за страната, за 2020 г. раждаемостта е малко по-ниска от средната за страната, а през 2021 също е по-ниска.

Тенденцията за последните години е за намаляване както за страната, така и за област Шумен, като 2015 г. тя е била 9,1‰, за 2016 г. – 9,0‰, за 2017 г. – 8,1‰, за 2018 г. – 8,4‰, 2019 г. – 8,2‰, 2020 г. – 7,1‰, а през 2021 г. – 7,2‰ и е под средната за страната – 8,5‰.

На 1 000 души от градското население се падат по 8,3 живородени деца (за РБ –8,5 деца), а на 1 000 души от селското население – 8,5 живородени деца (за РБ - 8,4 деца).

Фиг. 8 Раждаемост в област Шумен и страната (на 1000)

Регистрираният брой живородени деца през 2021 г. са 1 225, също толкова са и през 2020 г. През 2019 г. са били 189 повече. От живородените 622 са момчетата (22 по-малко от 2020 г.) и 603 момичета (31 повече от 2020 г.). От живородените деца 575 (47%) са брачни и 650 (53%) са извънбрачни.

Върху броя на ражданията съществено влияние оказва контингентът на жените в детеродна възраст, който намалява. Повъзрастовите показатели за плодовитост на жените показват, че най-висока е плодовитостта сред жените на възраст от 20 до 29 години (399 живородени или 33% от общо 1 225). Сравнително висока е плодовитостта сред жените на възраст 30-34 години (287 живородени) и сред по-младите майки под 20 (110 живородени).

Тоталният коефициент на плодовитост (среден брой деца, които една жена ражда през целия си детероден период) спада до 1,51‰ деца през 2019 г. за областта, 1,35‰ през 2020 г. до 1,39‰ за област Шумен (1,43‰ за страната).

Средната възраст при първо раждане на първо дете е 24,5 години, при 27,5 за страната.

Таб. 8 Живородени за последните 3 години в област Шумен

Общини	Живородени 2019 г.			Живородени 2020 г.			Живородени 2021 г.		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Момчета	Момичета
ШУМЕН	**1 414**	**725**	**689**	**1 225**	**653**	**572**	**1 225**	**622**	**603**
Велики Преслав	85	43	42	82	45	37	69	26	43
Венец	70	48	22	43	25	18	49	19	30
Върбица	80	42	38	64	36	28	60	28	32
Каолиново	121	62	59	93	48	45	110	60	50
Каспичан	80	38	42	61	32	29	65	34	31
Никола Козлево	84	49	35	71	38	33	64	36	28
Нови пазар	126	55	71	118	58	60	115	66	49
Смядово	43	24	19	43	25	18	47	26	21
Хитрино	38	19	19	40	18	22	33	19	14
Шумен	687	345	342	610	328	282	613	308	305

В териториален аспект най-голям е броят на живородените в Шуменска община – 613 (50%), а най-малък в община Хитрино – 33 (3‰) и Смядово - 47 (4‰)

През 2021 г. в областта има 13 мъртвородени деца, от които 2 брачни и 11 извънбрачни; За 2020 г. са 2 мъртвородени деца, от които 1 брачно и 1 извънбрачно; 2 момчетата.

През 2021 г. средната възраст на майката при раждане в областта е 26,3 години, а за страната 29,0 години. Средната възраст на майката при раждане на първо дете за областта е 24,5 години, а за страната – 27,5 години.

Таб. 9 Раждания и аборти в област Шумен

Година	Брой		На 1000 жени от 15 до 49 години	
	Раждания*	Аборти	Раждания**	Аборти
2019	1 414	349	40,64	9,73
2020	1 225	369	34,51	10,39
2021	1 225	375	35,30	10,79

Забележка:
* Раждания – всичко (живородени и мъртвородени)
** Раждания – само живородени (за изчисляване на общата плодовитост)

През 2021 г. в област Шумен са извършени 375 аборта(280 бр. по желание), което е повече спрямо 2020 г. със 7 броя и с 26 бр. повече спрямо 2019 г.. Абортите по желание за 2021 г. са 280 бр. Докато през 2020 г. са били 278 бр. и 285 бр. през 2019 г.

Изводи:

- Върху раждаемостта съществено влияние оказват недостатъчната материална и жилищна осигуреност на семействата, снижаването на жизнения стандарт, високото ниво на безработица сред младите възрастови групи, намаляването и застаряването на фертилния контингент, измененията във фертилното поведение и психологическата нагласа за малко деца в семейството и др.
- Коефициентът на раждаемост в област Шумен през 2021 г. и броя на живородените деца е малко по-висок от предходната година. Една от основните причини за запазване тенденцията на по-ниска раждаемост през последните 2 г. е пандемията от COVID-19.
- Раждаемостта през последните 2 години в градовете и селата е намаляла.
- Броят на мъртвородените деца през 2021 г. е доста по-висок от този през 2020 и 2019 г.
- Жените от Шуменска област раждат на по-ранна възраст в сравнение със средностатистическата българка. Леко увеличена е общата плодовитост при намаляващ брой жени във фертилна възраст. Тоталния коефициент на плодовитост на жените в област Шумен е почти еднакъв с този за страната. Увеличен е броят на абортите с 7 бр. повече от 2020 г.

1.3 ОБЩА СМЪРТНОСТ

През 2021 г. се наблюдава сериозно повишение на общата смъртност, както в област Шумен (22,4‰), така и в Република България (21,7‰). За област Шумен увеличението е 4,3‰ спрямо 2020 г., докато за Република България е 3,7‰.

През 2021 г. се отчита по-висока смъртност при мъжете 23,4‰ и при жените 21,2‰ при в област Шумен в сравнение със страната 23,2‰ при мъжете и 20,2‰ при жените.

Таб. 10 Обща и детска смъртност в област Шумен и Република България

	2020 г.						2021 г.					
	Смъртност на 1 000 души от населението			Детска смъртност на 1 000 живородени			Смъртност на 1 000 души от населението			Детска смъртност на 1 000 живородени		
	общо	мъже	жени	общо	момчета	момичета	общо	мъже	жени	общо	момчета	момичета
България	18,0	19,9	16,5	5,1	5,3	4,9	21,7	23,2	20,2	5,6	5,7	5,5
Шумен	18,1	19,2	17,1	8,2	6,1	10,5	22,4	23,4	21,2	8,2	6,4	10,0

По данни на РЗИ-Шумен, получени при обработка на демографските показатели, могат да се направят следните изводи:

С най-висока обща смъртност през 2021 г. са общините Смядово (30,7‰), Велики Преслав (28,4‰), Каспичан (26,4‰), следвани от Нови пазар (24,8‰), Никола Козлево (23,3‰) ,Хитрино (23,0‰) и Венец (22,9‰). Равнището на показателя под средното за региона и за страната е в общините Върбица (20,9‰), Шумен (20,8‰), и Каолиново (17,0‰),

С най-висока обща смъртност през 2020 г. са общините Смядово (26,4‰), Каспичан (22,2 ‰), Хитрино (19,7‰) и Велики Преслав (19,7‰), следвани от Нови пазар (19,6‰) и Никола Козлево (19,2‰). Равнището на показателя под средното за региона и за страната е в общините Венец (17,8‰), Шумен (17,2‰), Каолиново (16,6‰), и Върбица (15,3‰).

За 2021 г. данните за областта сочат, че смъртността е с по-високи стойности в градовете – 2 125 умрели (60%), при 1 674 (40%) в селата.

За 2020 г. смъртността е била – 1 380 умрели (20,0‰) в селата, при 1 736 умрели (16,9‰) в градовете.

Общата смъртност в сравнение с 2021 година е увеличена в градовете и селата.

Статистиката сочи, че мъжете са с по-ниска продължителност на живота от жените и коефициентът на смъртност при тях е по-висок. През 2021 г. в Шуменска област са починали 1 944 мъже и 1 855 жени, като нивото на смъртност при жените (21,2‰) е с 1 пункт по-ниско от това на мъжете (20,2‰).

Както в страната, така и в област Шумен поддържането на високо равнище на смъртността се дължи на умирания в по-високи възрасти. Нивата на по-високата смъртност през 2021 г. се дължи основно на пандемията от COVID-19.

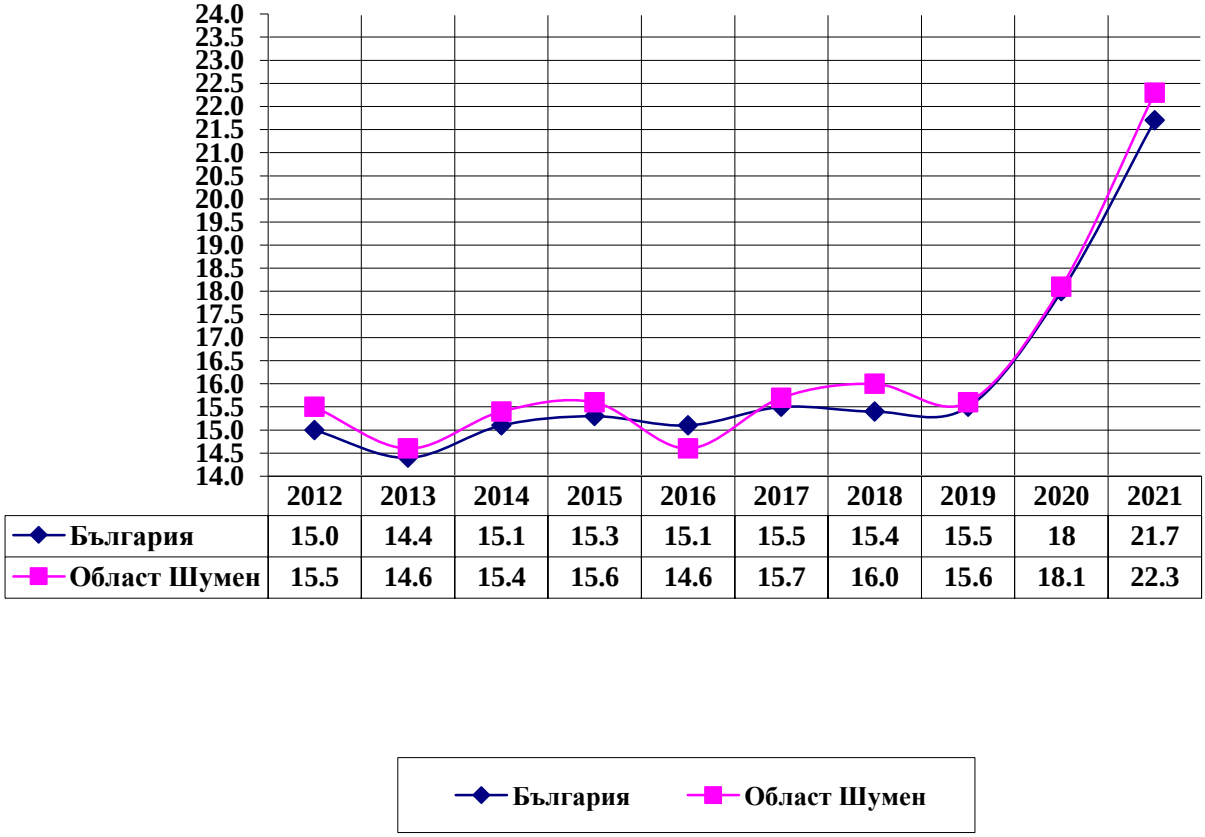
По данни на НСИ вероятността за смърт на млади хора в региона е най-ниска между 20 и 29 години, като през 2021 г. починалите в тези възрасти са 19, но с 9 смъртни случая повече в сравнение с 2020 г. Има и 15 смъртни случая във възрастовия диапазон от 1 до 19 години, като през 2020 г. са били 23 бр.

Средната продължителност на живота за последните три години е 72,4 години, като отново данните за мъжете са с по-неблагоприятни стойности – 69,5 години, а при жените е 75,6 години.

Таб. 11 Смъртност по общини в област Шумен

Общини	2019 г.			2020 г.			2021 г.		
	Брой	Население (среден брой)	На 1 000 души население	Брой	Население (среден брой)	На 1 000 души население	Брой	Население (среден брой)	На 1 000 души население
ШУМЕН	**2692**	**172 262**	15,6	**3116**	**171 781**	18,1	**3 799**	**170 602**	22,4
Велики Преслав	226	12 047	18,4	239	12 148	19,7	340	11 982	28,4
Венец	99	7248	13,7	127	7145	17,8	163	7 114	22,9
Върбица	126	10 433	12,1	155	10 412	15,3	216	10 325	20,9
Каолиново	181	13 025	14,2	214	12 888	16,6	219	12 846	17,0
Каспичан	139	7230	18,9	166	7478	22,2	195	7 399	26,4

Никола Козлево	90	6327	14,5	121	6310	19,2	146	6 277	23,3
Нови пазар	276	15 909	17,1	310	15 799	19,6	388	15 643	24,8
Смядово	115	6000	18,9	161	6109	26,4	185	6 031	30,7
Хитрино	151	6891	22,5	140	7105	19,7	163	7 089	23,0
Шумен	1289	87 152	14,7	1 483	86 387	17,2	1784	85 899	20,8

Фиг. 9 Обща смъртност в област Шумен и страната (на 1000) от 2012 до 2021 г.

За 2021 г. на първо място по причини за смъртност в област Шумен и с най-голям относителен дял 48% са Болестите на кръвообращението – 1058,0‰ на 100 000 души население при 1163,2‰, (54%) за страната. През 2020 г. те са били 998,7‰ с относителен дял 55% (по-ниски от средните за страната – 1090,1‰, 64%).

На второ място по причини за смъртност през 2021 г. в област Шумен е COVID-19 с относителен дял 20% и 434,9‰ на 100 хиляди души население при 401,1‰ (19%) за страната. За 2020 г. е 141,3‰ на 100 000 души население в област Шумен, при 123,4‰ за страната.

За 2021 г. в област Шумен са починали 742 души от COVID-19, в т.ч. 349 мъже и 393 жени. През 2020 г. са били 243 души (143 мъже и 100 жени).

На трето място по смъртност са онкологичните заболявания – 262,0‰ на 100 000 население с относителен дял 12%, при 250,4‰, (12%) за страната. През 2020 г. те са били 266,2‰ с относителен дял 15% (близки до средните за страната – 267,2‰, 17%).

С най–висок относителен дял за областта са онкологичните заболявания на трахеята, бронхите и белия дроб, следвани от тези на дебелото черво (колон), ректума и ануса и на трето място злокачествени новообразуване на панкреаса.

Тази тенденция се запазва относително постоянна в годините, като надвишава средните стойности за страната и всяка следваща година е по–висока.

Таб. 12 Смъртност по причини през 2021 година и пол

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" [1]	**България**			**Шумен**		
	общо	**мъже**	**жени**	**общо**	**мъже**	**жени**
Общо	**2 166,3**	**2 320,9**	**2 021,2**	**2 226,8**	**2 339,7**	**2 119,6**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести (A00-B99)	**6,9**	**8,3**	**5,5**	**5,3**	**6,0**	**4,6**
Туберкулоза (A15-A19, B90)	0,8	1,1	0,5	1,8	2,4	1,1
Болест, предизвикана от вируса на човешкия имунодефицит (HIV) (B20-B24)	0,2	0,4	0,1	-	-	-
Вирусен хепатит (B15-B19), B94.2	0,8	1,2	0,5	-	-	-
Други инфекциозни и паразитни болести (A00-A09, A20-B09, B25-B89, B91-B94.1, B94.8-B99)	5,0	5,6	4,5	3,5	3,6	3,4
Клас II Новообразувания (C00-D48)	**250,4**	**295,8**	**207,7**	**262,0**	**344,2**	**184,0**
Злокачествени новообразувания (C00-C97)	248,9	294,2	206,4	260,3	341,8	182,8
в това число:						
Злокачествени новообразувания на устните, устната кухина и фаринкса (C00-C14)	5,6	8,9	2,6	7,6	12,0	3,4
Злокачествено новообразувание на хранопровода (C15)	2,5	4,3	0,8	1,8	3,6	-
Злокачествено новообразувание на стомаха (C16)	14,2	18,5	10,1	14,7	16,8	12,6
Злокачествено новообразувание на дебелото черво (колон), ректума и ануса (C18-C21)	37,8	43,5	30,6	43,4	57,8	29,7
Злокачествено новообразувание на черния дроб и интрахепаталните жлъчни пътища (C22)	9,9	12,9	7,0	10,0	13,2	6,9
Злокачествено новообразувание на панкреаса (C25)	15,4	16,8	14,1	14,7	14,4	14,9
Злокачествено новообразувание на ларинкса (C32)	4,6	8,8	0,8	6,4	13,2	-
Злокачествено новообразувание на трахеята, бронхите и белия дроб (C33-C34)	47,2	72,3	23,6	61,0	99,9	24,0
Злокачествен меланом на кожата (C43)	2,2	2,7	1,8	1,8	2,4	1,1
Злокачествено новообразувание на млечната жлеза (C50)	19,1	1,1	35,9	16,4	1,2	30,9
Злокачествено новообразувание на шийката на матката (цервикс) (C53)	4,9	-	9,5	4,7	-	9,1
Злокачествено новообразувание на тялото на матката (C54-C55)	4,9	-	9,6	4,1	-	8,0
Злокачествено новообразувание на яйчника (C56)	6,0	-	11,7	3,5	-	6,9
Злокачествено новообразувание на простатата (C61)	15,1	31,2	-	17,0	34,9	-
Злокачествено новообразувание на бъбрека, с изключение на бъбречното легенче (C64)	5,3	7,7	3,1	4,7	6,0	3,4
Злокачествено новообразувание на пикочния мехур (C67)	8,7	14,3	3,4	6,4	10,8	2,3
Злокачествено новообразувание на главния мозък и други части на централна та нервна система (C70-C72)	9,6	10,7	8,5	7,0	12,0	2,3
Злокачествено новообразувание на главния мозък и други части на щитовидната жлеза (C73)	0,8	0,6	1,0	0,6	1,2	-
Болест на 'Hodgkin и лимфоми (C81-C86)	3,4	3,8	3,0	4,7	6,0	3,4

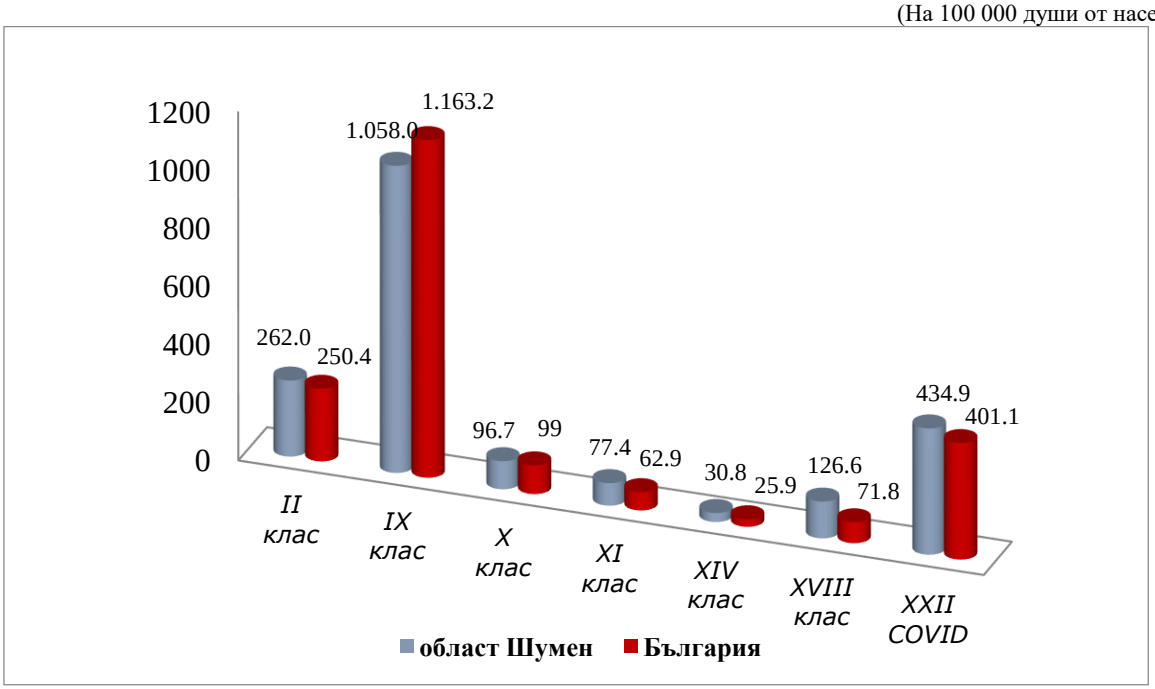
Левкемия (C91-C95)	4,9	5,4	4,4	2,9	3,6	2,3
Други злокачествени новообразувания на лимфната, кръвотворната и сродните им тъкани (C88, C90, C96)	2,0	1,9	2,1	1,8	1,2	2,3
Други злокачествени новообразувания (C17, C23-C24, C26-C31, C37-C41, C44-C49, C51-C52, C57-C60, C62-C63, C65-C66, C68-C69, C74-C80, C97)	24,8	26,8	22,9	25,2	31,3	19,4
Новообразования in situ, доброкачествени новообразования и новообразувания с неопределен или неизвестен характер (D00-D48)	1,5	1,6	1,4	1,8	2,4	1,1
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм (D50-D89)	**1,7**	**2,0**	**1,5**	**4,1**	**2,4**	**5,7**
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата (E00-E89)	**26,3**	**24,7**	**27,9**	**44,5**	**34,9**	**53,7**
Захарен диабет (E10-E14)	25,8	24,2	27,3	43,4	32,5	53,7
Други ендокринни, хранителни и метаболитни разстройства (E00-E07, E15-E89)	0,6	0,5	0,6	1,2	2,4	-
Клас V Психични и поведенчески разстройства (F01-F99)	**1,7**	**1,9**	**1,5**	**1,8**	**2,4**	**1,1**
Деменция (F01, F03)	0,6	0,3	0,8	-	-	-
Злоупотребата с алкохол (включително алкохолна психоза) (F10)	0,8	1,2	0,3	1,2	2,4	-
Наркотична зависимост, токсикомания (F11-F16, F18-F19)	0,0	0,1	-	-	-	-
Други психични и поведенчески разстройства (F04-F09, F17, F20-F99)	0,3	0,3	0,4	0,6	-	1,1
Клас VI, VII, VIII Болести на нервната система и сетивните органи (G00-H95)	**14,0**	**14,1**	**13,9**	**21,1**	**18,1**	**24,0**
Болест на Parkinson (G20)	3,5	3,3	3,6	10,6	10,8	10,3
Болест на Алцхаймер (G30)	0,9	0,3	1,5	4,1	2,4	5,7
Други заболявания на нервната система и сетивните органи (G00-G12, G14, G21-G25, G31-H95)	9,6	10,5	8,8	6,4	4,8	8,0
Клас IX Болести на органите на кръвообращението (I00-I99)	**1163,2**	**1163,5**	**1163,0**	**1058,0**	**1020,6**	**1093,5**
Исхемична болест на сърцето (I20-I25)	234,4	261,3	209,2	170,6	201,0	141,7
в това число:						
Остър инфаркт на миокарда (I21-I22)	86,7	112,3	62,7	96,7	120,4	74,3
Други форми на исхемична болест на сърцето (I20, I23-I25)	147,7	149,0	146,6	73,9	80,6	67,4
Други болести на сърцето (I30-I51)	395,7	394,3	397,1	221,0	225,1	217,1
Мозъчносъдови болести (I60-I69)	339,5	318,1	359,5	318,3	288,9	346,2
Други болести на органите на кръвообращението (I00-I15, I26-I28, I70-I99)	193,6	189,7	197,2	348,2	305,7	388,5
Клас X Болести на дихателната система (J00-J99)	**99,0**	**116,4**	**82,7**	**96,7**	**103,5**	**90,3**
Грип (J09-J11)	0,9	1,2	0,5	-	-	-
Пневмония (J12-J18)	51,5	59,1	44,4	51,6	49,3	53,7
Хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J47)	19,8	25,3	14,7	34,0	40,9	27,4
в това число:						
Астма (J45-J46)	0,5	0,4	0,6	0,6	1,2	-

Други хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J44, J47)	19,3	24,9	14,1	33,4	39,7	27,4
Други болести на дихателната система (J00-J06, J20-J39, J60-J99)	26,8	30,8	23,1	11,1	13,2	9,1
Клас XI Болести на храносмилателната система (K00-K92)	**62,9**	**87,2**	**40,2**	**77,4**	**108,3**	**48,0**
Язва на стомаха, на дванадесетопръстника, гастройеюнална язва (K25-K28)	4,0	5,4	2,7	4,1	2,4	5,7
Цироза, фиброза и хроничен хепатит на черния дроб (K70, K73-K74)	27,3	46,3	9,6	33,0	65,0	12,6
Други болести на храносмилателната система (K00-K22, K29-K66, K71-K72, K75-K92)	31,6	35,5	27,9	35,2	40,9	29,7
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан (L00-L99)	**1,1**	**1,0**	**1,2**	**4,1**	**2,4**	**5,7**
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M99)	**0,7**	**0,6**	**0,8**	**1,2**	**-**	**2,3**
Ревматоиден артрит и артрози (M05-M06, M15-M19)	0,1	0,0	0,3	0,6	-	1,1
Други увреждания на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M02, M08-M13, M20-M99)	0,6	0,6	0,8	0,6	-	1,1
Клас XIV Болести на пикочо-половата система (N00-N99)	**25,4**	**29,0**	**22,1**	**31,7**	**39,7**	**24,0**
Болести на бъбреците и уретера (N00-N29)	24,8	27,9	21,9	31,1	38,5	24,0
Други болести на пикочо-половата система (N30-N99)	0,6	1,1	0,1	0,6	1,2	-
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период (O00-O99)	**0,0**	**-**	**0,1**	**-**	**-**	**-**
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период (P00-P96)	**1,9**	**2,2**	**1,7**	**4,7**	**3,6**	**5,7**
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации (Q00-Q99)	**1,4**	**1,3**	**1,4**	**2,3**	**1,2**	**3,4**
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде (R00-R99)	**71,8**	**76,1**	**67,7**	**126,6**	**160,1**	**94,8**
Внезапна смърт на кърмаче (R95)	0,1	0,1	0,1	0,6	1,2	-
Недобре определени и неуточнени причини за смърт (R96-R99)	47,5	55,8	39,7	118,4	149,2	89,1
Други симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде (R00-R94)	24,2	20,3	28,0	7,6	9,6	5,7
Клас XX Външни причини за заболеваемост и смъртност (V01-Y98)	**36,7**	**54,7**	**19,8**	**50,4**	**72,2**	**29,7**
Злополуки (V01-X59, Y85-Y86)	21,2	30,7	12,3	33,4	45,7	21,7
Транспортни злополуки (V01-V99,Y85)	6,3	9,9	2,9	11,1	13,2	9,1
Падания (W00-W19)	5,9	7,3	4,5	11,7	14,4	9,1
Случайно удавяне и потъване във вода '(W65-W74)	1,5	2,3	0,7	2,9	6,0	-
Случайно отравяне и въздействие на отровни вещества (X40-X49)	1,1	1,8	0,5	1,8	2,4	1,1

Други зополуки (W20-W64, W75- X39, X50-59, Y86)	6,5	9,5	3,7	5,9	9,6	2,3
Умишлено самонараняване (X60-X84, Y87.0)	8,1	13,0	3,6	10,0	16,8	3,4
Нападение (X85-Y09, Y87.1)	1,0	1,5	0,6	1,2	1,2	1,1
Нараняване с неопределени намерения (Y10-Y34, Y87.2)	5,2	7,8	2,8	5,3	7,2	3,4
Други външни причини за травми и отравяния (Y35-Y84, Y88-Y89)	1,1	1,6	0,6	0,6	1,2	-
Клас XXII Кодове за специални цели (U00-U85)	**401,1**	**442,3**	**362,5**	**434,9**	**420,0**	**449,1**
в т.ч. COVID-19 (U07.1-U07.2)	401,1	442,3	362,5	434,9	420,0	449,1

[1] Нов хармонизиран списък по 86 причини, разработен от Евростат, използван за международни сравнения.

(На 100 000 души от населението)

Фиг. 10 Умирания по класове болести в област Шумен и страната (на 100 000) за 2021 г.

Изводи:

Основните причини за нарастване на общата смъртност в област Шумен и страната през последните години са следните:

- нарастване на смъртността в активната възраст от социално-значими заболявания, особено сред мъжете.
- рискови фактори, свързани с начина на живот на населението – тютюнопушене, нерационално хранене, хиподинамия, стрес и др.
- социално-икономически и екологични фактори на средата.
- през 2021 г. в област Шумен смъртността от COVID-19 е на второ място с 434,9‰ на 100 000 души след смъртността от болести на органите на кръвообращението с 1058,0‰.

Не на последно място показателите за смъртността се влияят от дейността на здравните служби и нивото на медицинската помощ, оказвана на населението, по отношение на нейната достъпност, своевременност и качество.

1.3.1. ДЕТСКА СМЪРТНОСТ

Детската смъртност е един от най-важните статистически показатели, характеризиращи благополучието на една нация и работата на системата на здравеопазване в дадена страна или регион.

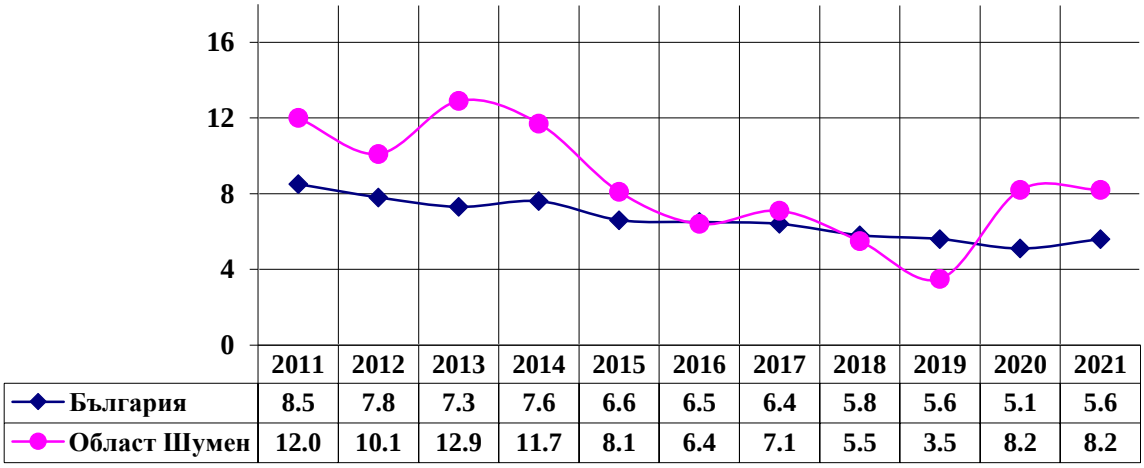
През последните години в област Шумен се наблюдава значително колебаене на показателя „детска смъртност”, но последните 2 години се задържат по-високи показатели, а именно:

2016 г. – 6,4‰ (10 деца под 1 г., 3 момчета и 7 момичета);
2017 г. – 7,1‰ (10 деца под 1 г., 6 момчета и 4 момичета);
2018 г. – 5,5‰ (8 деца под 1 г., 5 момчета и 3 момичета);
2019 г. – 3,5‰ (5 деца под 1 г., 2 момчета и 3 момичета);
2020 г. – 8,2‰ (10 деца под 1 г., 4 момчета и 6 момичета);
2021 г. – 8,2‰ (10 деца под 1 г., 4 момчета и 6 момичета)

Забелязва се задържане на показателя на детска смъртност в област Шумен през 2020 г. и 2021 г., като с най-висок процент (60%) от починалите деца до 1 годишна възраст през 2021 г. са заболявания на „ Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период“.

Таб. 13 Детска смъртност (умрели деца до 1 годишна възраст) в област Шумен

Година	Общо		В градовете		В селата	
	Брой	На 1000 живородени	Брой	На 1000 живородени	Брой	На 1000 живородени
2018	8	5,5	5	5,6	3	5,3
2019	5	3,5	3	3,5	2	3,6
2020	10	8,2	6	4,9	4	3,3
2021	10	8,2	5	4,1	5	4,1

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
България	8.5	7.8	7.3	7.6	6.6	6.5	6.4	5.8	5.6	5.1	5.6
Област Шумен	12.0	10.1	12.9	11.7	8.1	6.4	7.1	5.5	3.5	8.2	8.2

Фиг. 11 Детска смъртност в област Шумен и страната (на 1000 живородени деца)

Структура на детската смъртност по причини – водеща е детската смъртност, дължаща се на някои състояния, възникващи през основно в перинаталния период, следвани от някои инфекциозни и паразитни болести.

Таб. 14 Перинатална, неонатална и постнеонатална детска смъртност в област Шумен

Година	Перинатална ДС	Неонатална ДС	Постнеонатална ДС
2019	6,8	3,2	1,9
2020	6,5	4,1	4,1
2021	14,7	5,7	2,4

Разгледана по периоди най-висока е перинаталната детска смъртност *(броя на мъртвородените деца и тези от живородените, умрели през първите 6 дни, вкл. от раждането им, на 1 000 родени)*. В сравнение с предходната 2020 г. сериозното покачване на перинаталната детска смъртност се дължи най-вече на мъртвородените деца, които за 2021 г. са 13. Забелязва се увеличение и на детската смъртност и в неонаталния период с 1,6 пункта. Единствено детската смъртност в постнеонаталния период се наблюдава спад.

Перинаталната детска смъртност е важен показател за работата на женската консултация, за профилактиката на усложненията на бременността и качеството на родилната помощ.

Изводи:

- Освен като основен показател качеството на медицинската помощ, за детската смъртност значение имат недоносеността и ниската телесна маса на новороденото, както и редица социални и икономически фактори (образование, доходи, начин на живот на семействата, замърсяване на околната среда и др.).
- Предпоставки: най-често това са деца на майки, не посещавали женска консултация, без личен лекар и непълнолетни по възраст.
- През последната 2021 година детската смъртност в област Шумен задържа високите си нива. В перинаталния период детската смъртност отчита двойно повишение, дължащо се на високия процент мъртвородени деца през 2021 г.

1.3.2. СМЪРТНОСТ ОТ COVID-19

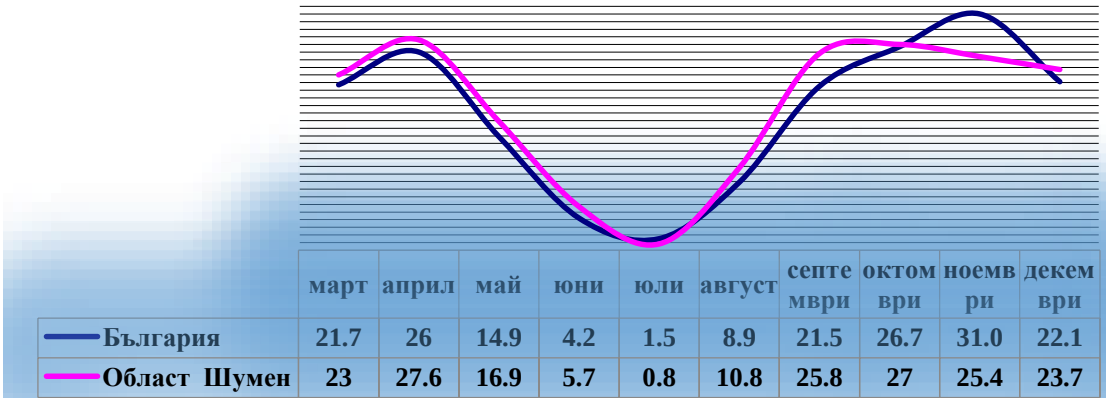
Табл. 15 Смъртност от COVID-19 в област Шумен и Република България през 2020 и 2021 г.

Области	2020 г.								
	Брой			100 000 души от населението			Относителен дял от всички умирания в областта		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
България	8 554	5 284	3 270	123,4	157,3	91,5	6,9	8,0	5,6
Шумен	243	143	100	141,3	170,6	113,4	7,8	8,9	6,6

Области	2021 г.								
	Брой			100 000 души от населението			Относителен дял от всички умирания в областта		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
България	27 558	14 731	12 587	401,1	442,3	362,5	18,5	19,1	17,9
Шумен	742	349	393	434,9	420,0	449,1	19,5	18,0	21,2

През 2021 г. смъртността от COVID-19 е 742 души или 434,9 на 100 000 от населението в област Шумен, което е малко над 3 пъти повече от предходната 2020 г. - 243 души или 141,3 на 100 000 население. През 2021 г. са починали от COVID-19 - 349 мъже и 393 жени. Относителният дял е 19,5 от всички умирания в областта, което е 1 пункт по-висок от средния за страната. Най-висока е смъртността във възрастовата група между 60-74 години - 314 души или 42% (при 127 души, 52% през 2020 г.). Най-малка 30-44 години – 26 души или 3,5% (при 5 души или 2% през 2020 г.). През 2021 г. под 30 годишна възраст има 2 починали (2020 г. – няма).

През последното тримесечие (октомври, ноември и декември) на 2021 г. са починали 283 души или 38% от всички смъртни случаи от COVID-19 за годината. Относителният дял в област Шумен е по-висок почти във всички месеци спрямо средния за страната с изключение на юли и ноември. Най-висок е през месец април 27,6‰, а най-нисък през месец юли 0,8‰.

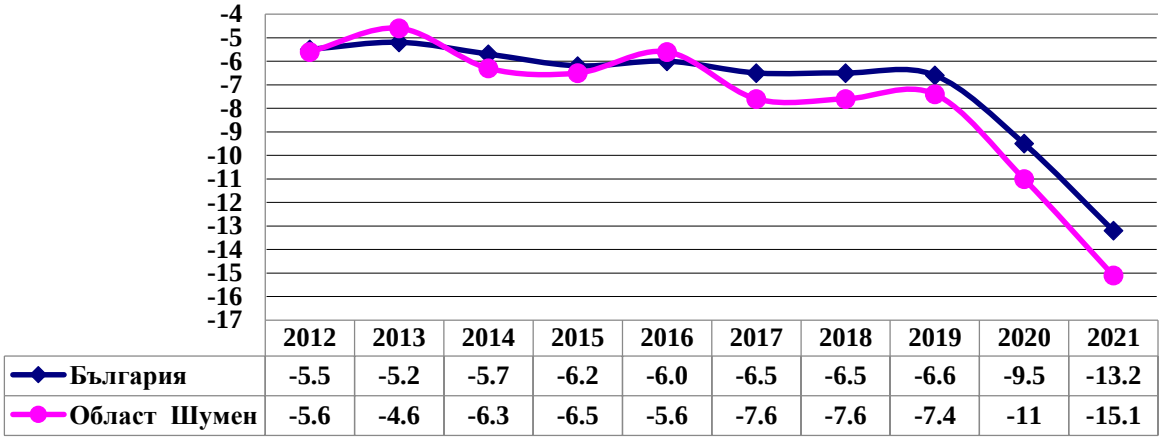
	март	април	май	юни	юли	август	септември	октомври	ноември	декември
България	21.7	26	14.9	4.2	1.5	8.9	21.5	26.7	31.0	22.1
Област Шумен	23	27.6	16.9	5.7	0.8	10.8	25.8	27	25.4	23.7

Фиг. 12 Относителен дял от всички умирания от COVID-19 по месеци в област Шумен и България през 2021 г.

1.4. ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ

Сравнителният анализ на данните за динамиката на коефициента на естествен прираст в област Шумен и страната показва, че в областта е налице значително по-неблагоприятна демографска ситуация и населението не е в състояние да се възпроизвежда.

Наблюдава се известна разлика в показателя за естествен прираст в отделните общини от областта, като с най-негативни показатели през 2021 година е община Велики Преслав (-61‰) и община Нови пазар (-40‰), а с най-добър показател е община Шумен (+194‰).

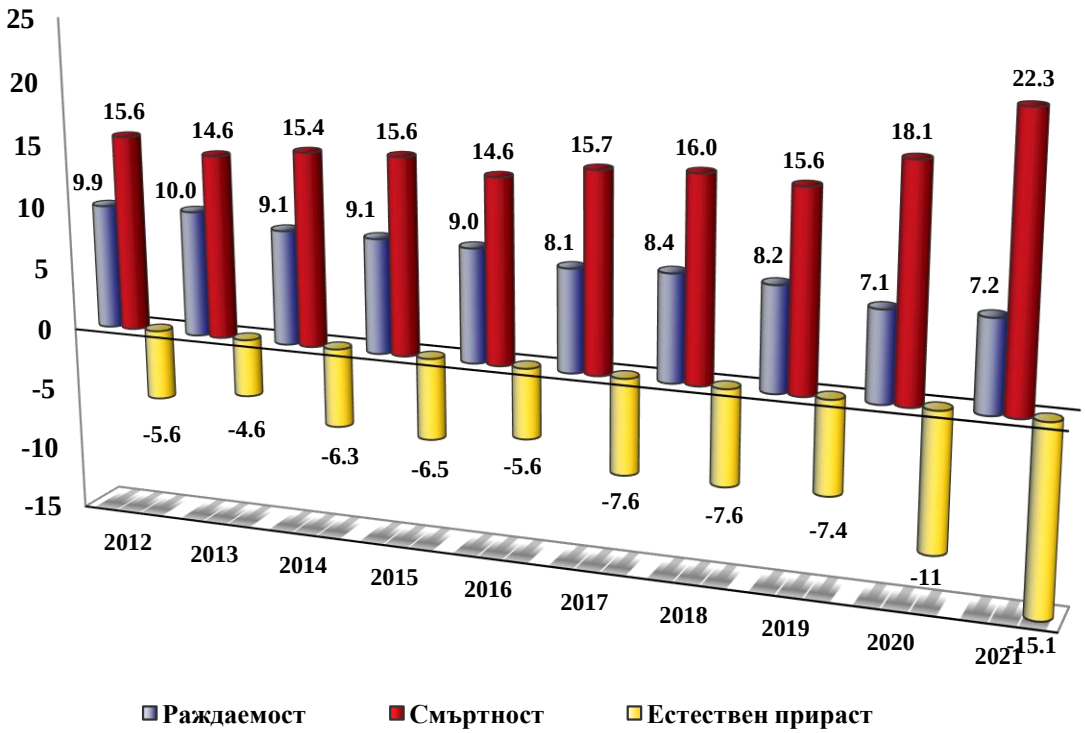

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
България	-5.5	-5.2	-5.7	-6.2	-6.0	-6.5	-6.5	-6.6	-9.5	-13.2
Област Шумен	-5.6	-4.6	-6.3	-6.5	-5.6	-7.6	-7.6	-7.4	-11	-15.1

Фиг. 13 Естествен прираст в област Шумен и страната

Таб. 16 Естествен прираст по общини в област Шумен

Община	2019 г.		2020 г.		2021 г.	
	Брой	На 1000 души	Брой	На 1000 души	Брой	На 1000 души
ШУМЕН	**-1 278**	**-7,4**	**- 1 891**	**- 11.0**	**- 2 574**	**-15,1**
Велики Преслав	-141	-11,7	-157	-12,9	-271	-22,9
Венец	-29	-4	-84	-11,6	-114	-16,0
Върбица	-46	-4,4	-91	-8,7	-156	-15,2
Каолиново	-60	-4,6	-121	-9,4	-109	-8,5
Каспичан	-59	-8,1	-105	-14,0	-130	-17,8
Никола Козлево	-60	-9,4	-50	-7,9	-82	-6,2
Нови пазар	-150	-9,4	-192	-12,2	-273	-17,6
Смядово	-72	-12	-118	-19,3	-138	-23,2
Хитрино	-113	-16,3	-100	-14,1	-130	-18,4
Шумен	-602	-6,9	-873	-10,1	-1 171	-13,7

Фиг. 14 Раждаемост, смъртност и естествен прираст в област Шумен (2012-2021 г.)

Мястото на здравеопазването при решаването на демографските проблеми на населението е безспорно, но не е решаващо. Подобряването на демографското състояние е сложен и продължителен процес, който зависи от активните и целенасочени действия не само на здравните институции, но и на редица други организации, както и на цялото общество.

Таб. 17 Движение на населението по общини в област Шумен за 2021 г.

Община	Население	Живо-родени	Мъртво-родени	Умрели	Детска смърт-ност	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст
Област	**169 423**	**1225**	**13**	**3 799**	**10**	**- 2 574**	**4 527**	**4 311**	**216**
Велики Преслав	11 816	69	1	340	0	-271	209	270	-61
Венец	7 082	49	1	163	1	-114	239	188	51
Върбица	10 237	60	1	216	0	-156	241	260	-19
Каолиново	12 803	110	0	219	0	-109	386	362	24
Каспичан	7 320	65	3	195	0	-130	196	224	-28
Никола Козлево	6 244	64	1	146	1	-82	209	193	16
Нови пазар	15 486	115	1	388	2	-273	342	382	-40
Смядово	5 952	47	1	185	1	-138	133	152	-19
Хитрино	7 073	33	1	163	0	-130	329	231	98
Шумен	85 410	613	3	1 784	5	-1 171	2 243	2 049	194

* От 2007 година механичното движение на населението включва не само вътрешната миграция, а и движението на лицата към и от страната.

Механичният прираст в област Шумен за 2021 г. е положителен (+216), а именно заселените в областта са 4 527, а изселените 4 311. Общините с отрицателен механичен прираст са община Велики Преслав (-61), община Нови пазар (-40), община Каспичан (-28), община Върбица (-19) и община Смядово (-19).

Важно значение за снижаването на детската смъртност има организацията на медицинското наблюдение на бременните и децата през първата година от живота им, организацията на родилната помощ и медицинската помощ за болните деца. Ранният обхват на бременните, системното им и активно наблюдение, особено на бременните с висок риск (3-ти и по-висок пореден номер на раждане, малък интервал между ражданията, възраст на майката до 20 или над 35 години, екстрагенитални заболявания на майката, злоупотреба с алкохол, тютюнопушене, наркотици, извънбрачна бременност), добрата организация на дейността в

родилните отделения намаляват вероятността от умиране на детето в неонаталния период и са предпоставка за намаляване и на постнеонаталната смъртност.

Отчитането на тези закономерности и насочването на вниманието към рисковите семейства, рисковите бременности и рисковите деца до 1 г. възраст разкрива значителни резерви за снижаване на детската смъртност. Това налага утвърждаването на грижите за бременните и децата като приоритетни направления в реформата на извънболничната помощ у нас.

Изводи:

- В областта значително е увеличена общата смъртност, която е и малко над средната за страната;
- Естественият прираст се е увеличил с 4‰ за една година и продължава да е отрицателен и значително по-неблагоприятен от този за страната.
- За подобряване здравето на населението е необходимо продължаване на дейностите по национални програми и политики за ограничаване на заболеваемостта и смъртността от социално значими заболявания, свързани с поведенческите фактори на риска (тютюнопушене, нездравословно хранене, злоупотреба с алкохол, ниска двигателна активност и др.) и както и ефективността от икономическата и социална политика, респ. факторите на жизнената среда.

1.5. ЗАБОЛЕВАЕМОСТ И БОЛЕСТНОСТ

През 2021 година в лечебните заведения за извънболнична помощ в област Шумен са регистрирани общо ***244 736 заболявания*** (при 252 217 – за 2020 г. , 307 334 – за 2019 г., 306 764 – за 2018 г., 304 393 – за 2017 г., 338 182 – за 2016 г., 313 914 – за 2015 г., 316 967 – за 2014 г.), а ***болестността*** е 1 434,5 на 1 000 души от населението (при 1 466,2 за 2020 г., 1 780,2 за 2019 г., 1 776,7 – за 2018 , 1 752,2 – за 2017 г., 1 931,4 – за 2016 г., 1 780,3 – за 2015 г.).

Новооткритите заболявания за 2021 г. са 103 508 бр. (при 94 450 за 2020 г., 122 198 за 2019 г., 119 093 – за 2018 г., 127 198 – за 2017 г., 118 500 – за 2016 г., 121 581 – за 2015 г., 120 034 – за 2014 г.) или ***заболеваемостта*** е 606,7 на 1 000 души от населението (при 549,1 за 2020 г., 742,2 за 2019 г., 689,8 – за 2018 г., 732,2 – за 2017 г., 676,8 – за 2016 г., 689,5 – за 2015 г., 676,3 – за 2014 г.).

При децата до 17 години за 2021 година са ***регистрирани*** общо ***37 498 заболявания*** (при 42 397 за 2020 г., 50 090 за 2019 г., 50 379 – за 2018 г., 49 324 – за 2017 г., 48 102 – за 2016 г., 44 792 – за 2015 г., 44 427 – за 2014 г.), т.е. ***болестността*** при децата през 2021 г. е 219,8 на 1 000 души детско население (при 246,5 – за 2020 г, 1722, 6 – за 2018 г., 1 660,3 – през 2017 г., 1 600,2 – през 2016 г., 1 486,5 – през 2015 г., 1 465,6 – през 2014 г.).

Новооткритите заболявания при децата за 2021 г. са 19 570 бр. (при 19 676 за 2020 г., 29 312 за 2019 г., 28 441 през 2018 г., 29 520 – през 2017 г., 28 764 – през 2016 г., 28 512 – през 2015 г., 28 158 – през 2014 г.). ***Заболеваемостта*** на 1 000 деца през 2021 г. е 114,7 (при 114,4 за 2020 г., 954.1 за 2019 г., 972,5 – през 2018 г., 993,7 – през 2017 г., 956,8 – през 2016 г., 946,2 – през 2015 г., 928,9 – през 2014 г.).

- Водещи в ***структурата на болестността*** по класове болести за 2021 година са:

1. На първо място са Болести на органите на кръвообращението – 27,7% (31,6% през 2020 г.)

2. На второ място са Болести на дихателната система – 14,9% (12,1% през 2020 г.)

3. На трето място Болести на костно-мускулната система и съединителната тъкан – 7,7% (7,9% през 2020 г.)

- В ***структурата на заболеваемостта*** по класове болести за 2021 година водещи са:

1. *На първо място са Болести на дихателната система – 17,7% (15,9% през 2020 г.)*
2. *На второ място са Болести на органите на кръвообращението – 11,8% (13,6% през 2020 г.)*
3. *На трето място са Болести на костно-мускулната система и съединителната тъкан – 10,0% (10,5% през 2020 г.)*

По-различна е ***структурата на заболеваемостта при децата до 17 години***:

1. *На първо място са Болести на дихателната система - 35,8% (36,9% през 2020 г.)*

2. *На второ място - Някои инфекциозни и паразитни болести* с *20,4% (22,7% през 2020 г.)*

3. *На трето място – Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде* с *7,8%. (6,1% през 2020 г.)*

При децата до 17 години повече от половината от ***регистрираните заболявания*** са от *Болести на дихателната система и някои инфекциозни и паразитни болести.*

През 2021 година в лечебните заведения за извънболнична помощ в област Шумен ***са регистрирани*** общо ***244 736 заболявания*** (при 252 217 за 2020 г., 307 334 за 2019 г., 306 764 през 2018 г., 304 393 – за 2017 г., 338 182 – за 2016 г.), а ***болестността*** е 1 434,5 на 1000 души от населението (при 1446,2 за 2020 г., 1780,2 за 2019 г., 1 776,7 – за 2018 г., 1 752,2 – за 2017 г.)

Таб. 18 Болестност и заболеваемост в област Шумен през 2021 година

Наименование на болестите по МКБ-10	Болестност			Заболеваемост		
	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Отн. дял %	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Отн. дял %
Общо I-XIX клас	**244 736**	**1 434,5**	**100**	**103 508**	**606,7**	**100**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	13 591	79,7	5,6	7 379	43,3	7,1
Клас II Новообразувания	4 735	27,8	1,9	1 763	10,3	1,7
Клас III Болести на кръвта, кръвотв. органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	1 258	7,4	0,5	526	3,1	0,5
Клас IV Болести на ендокр. система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	16 032	94,0	6,6	5 441	31,9	5,3
Клас V Психични и поведенчески разстройства	7 354	43,1	3,0	2 062	12,1	2,0
Клас VI Болести на нервната система	9 723	57,0	4,0	4 495	26,3	4,3
Клас VII Болести на окото и придатъците му	12 284	72,0	5,0	7 291	42,7	7,0
Клас VIII Болести на ухото и мастоидн. израстък	7 732	45,3	3,2	4 623	27,1	4,5
Клас IX Болести на орг. на кръвообращението	67 699	396,8	27,7	12 200	71,5	11,8
Клас X Болести на дихателната система	36 486	213,9	14,9	18 346	107,5	17,7
Клас XI Болести на храносмилателната система	7 243	42,5	2,7	3 860	22,6	3,7
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	5 925	34,7	2,4	3 506	20,6	3,4
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	18 786	110,1	7,7	10 382	60,9	10,0
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	16 852	98,8	6,9	8 188	48,0	7,9
Клас XV Бременност, раждане и послеродов п-д	1 574	9,2	0,6	824	4,8	0,8
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	53	0,3	0,02	26	0,2	0,03
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	755	4,3	0,3	250	1,5	0,2
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	6 823	40,0	2,8	4 104	24,1	4,0
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	9 831	57,6	4,0	8 242	48,3	8,0

Таб. 19 Болестност и заболеваемост в област Шумен през 2020 година

Наименование на болестите по МКБ-10	Болестност			Заболеваемост		
	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Отн. дял %	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Отн. дял %
Общо I-XIX клас	**252 217**	**1466,2**	**100**	**94 450**	**549,1**	**100**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	9658	56,1	3,8	4468	25,1	4,7
Клас II Новообразувания	5338	31,0	2,1	1912	11,1	2,0
Клас III Болести на кръвта, кръвотв. органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	1225	7,1	0,5	522	3,0	0,5

Клас IV Болести на ендокр. система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	15 905	92,5	6,3	5033	29,3	5,3
Клас V Психични и поведенчески разстройства	8654	50,3	3,4	2420	14,1	2,6
Клас VI Болести на нервната система	10 782	62,7	4,2	4496	26,1	4,8
Клас VII Болести на окото и придатъците му	13 398	77,9	5,3	7758	45,1	8,2
Клас VIII Болести на ухото и мастоидн. израстък	6858	39,9	2,7	4046	23,5	4,3
Клас IX Болести на орг. на кръвообращението	79 573	462,6	31,6	12 920	75,1	13,7
Клас X Болести на дихателната система	30 614	177,9	12,1	14 351	83,4	15,2
Клас XI Болести на храносмилателната система	8393	48,8	3,3	3958	23,0	4,2
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	5784	33,6	2,3	3421	19,9	3,6
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	19 148	111,3	7,6	9872	57,4	10,5
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	17 256	100,3	6,8	8185	47,6	8,7
Клас XV Бременност, раждане и послеродов п-д	1475	8,6	0,6	826	4,8	0,8
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	19	0,1	0,01	18	0,1	0,02
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	395	2,3	0,2	155	0,9	0,16
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	5661	32,9	2,2	3869	22,5	4,1
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	8483	49,3	3,4	6098	35,4	6,5

Таб. 20 Болестност и заболеваемост в област Шумен през 2019 година

Наименование на болестите по МКБ-10	**Болестност**			**Заболеваемост**		
	Регистрирани заболявания	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**
Общо I-XIX клас	**307 334**	**1 780,2**	**100**	**122 198**	**742,2**	**100**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	15 231	86,4	5,0	7 696	44,3	6,2
Клас II Новообразувания	6 345	36,6	2,1	2 570	14,8	2,0
Клас III Болести на кръвта, кръвотв. органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	1 960	11,3	0,6	911	5,2	0,7
Клас IV Болести на ендокр. система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	18 208	104,8	6,0	4 779	27,5	3,8
Клас V Психични и поведенчески разстройства	8 768	50,5	2,9	1 574	9,1	1,2
Клас VI Болести на нервната система	12 457	71,7	4,1	5 797	33,4	4,6
Клас VII Болести на окото и придатъците му	14 814	85,3	4,9	9 711	55,9	7,6
Клас VIII Болести на ухото и мастоидн. израстък	8 283	47,7	2,7	5 667	32,6	4,5
Клас IX Болести на орг. на кръвообращението	87 356	502,9	28,7	14 487	83,4	11,4
Клас X Болести на дихателната система	45 611	262,5	15,0	26 316	151,5	20,7
Клас XI Болести на храносмилателната система	11 676	67,2	3,8	5 233	30,1	4,1
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	7 604	43,7	2,5	4 883	28,1	3,8
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	21 486	123,7	7,1	10 733	61,8	8,4
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	22 688	130,6	7,5	11 718	67,5	9,2
Клас XV Бременност, раждане и послеродов п-д	1 307	7,5	0,4	663	3,8	0,5
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	64	0,3	0,0	24	0,1	0,0
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	675	3,9	0,2	298	1,7	0,2

Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	8 625	49,6	2,8	5 646	32,5	4,4
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	11 472	66,0	3,8	8 492	48,9	6,7

1.5.1. ИНФЕКЦИОЗНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ

Таб. 21 Инфекциозни заболявания в област Шумен през 2020 г. и 2021 г.

Наименование на болестите	2020			2021		
	Регистрирани заболявания	На 100 000 души от населе-нието	Отн. дял %	Регистрирани заболявания	На 100 000 души от населе-нието	Отн. дял %
Общо	**4 937**	**2 874,0**	**100**	**11 558**	**6 821,9**	**100**
Въздушно-капкови инфекции	**4 703**	**2 737,8**	**95,3**	**11 446**	**6 755,8**	**99,0**
Скарлатина	22	12,8	0,5	2	1,2	0,01
Морбили	1	0,6	0,02	-	-	-
Коклюш	-	-	-	-	-	-
Рубеола	-	-	-	-	-	-
Варицела	447	260,2	9,5	195	115,1	1,7
Епидемичен паротит	-	-	-	-	-	-
Дифтерия	-	-	-	-	-	-
Туберкулоза	13	7,6	0,3	12	7,1	0,1
COVID-19	4 233	2 464,2	90,0	11 337	6 691,5	99,0
Чревни инфекции	**209**	**121,7**	**4,2**	**88**	**51,9**	**0,8**
Гастроентерит, ентерколит	98	57,0	46,9	28	16,5	31,8
Коремен тиф/паратиф	-	-	-	-	-	-
Дезентерия (шигелоза)	2	1,2	1,0	1	0,6	1,1
Салмонелози	29	16,9	13,9	9	5,3	10,2
Вирусен хепатит А и В	13	7,6	6,2	9	5,3	10,2
Холера	-	-	-	-	-	-
Лептоспироза	-	-	-	-	-	-
Жиардиаза (ламблиоза)	46	26,8	22,0	35	20,7	39,8
Колиентерити	9	5,2	4,3	3	0	3,4
Ротавирусен гастоентерит	10	5,8	4,8	3	1,8	3,4
Йерсиниоза	1	0,6	0,5	-	-	-
Кръвни инфекции (трансмисивни)	**9**	**5,2**	**0,2**	**4**	**2,4**	**4,5**
Ку треска	2	1,2	22,2	-	-	-
Кримска-Конко хеморагична треска	-	-	-	-		-
Малария	-	-	-	-	-	-
Лаймска борелиоза	3	1,7	33,3	-	-	-
Марсилска треска	4	2,3	44,4	4	2,4	4,5
Паразитологични инфекции	**7**	**4,1**	**0,1**	**8**	**4,7**	**0,1**
Трихинелоза	-	-	-	-	-	-
Малария	-	-	-	-	-	
Ехинекокоза	5	2,9	71,4	4	2,4	50,0
Тениаринхоза	2	1,2	28,6	4	2,4	50,0
Невроинфекции	**2**	**1,2**	**0,04**	**-**	**-**	**-**
Менингококов менингит и сепсис	-	-	-	-	-	-
Бактериални менингити и менингоенцефалити	2	1,2	100	-	-	-
Вирусни менингити и менингоенцефалити	-	-	-	-	-	-

Покривни инфекции (контрактни)	**1**	**0,6**	**0,02**	**2**	**1,2**	**0,01**
Вирусни хепатити тип В, С и Д	1	06	100	1	0,6	50,0
Антракс	-	-	-	1	0,6	50,0
Бяс	-	-	-	-	-	-
Тетанус	-	-	-	-	-	-
Полово предавани инфекции	**6**	**3,5**	**0,1**	**10**	**5,9**	**0,1**
Сифилис	2	1,2	33,3	6	3,5	60,0
HIV инфекция и СПИП	4	2,3	66,6	4	2,4	40,0

През 2021 г. са регистрирани 11 558 заразни заболявания, срещу 4 937 през 2020 г. Голямата разлика идва от случаите на инфекцията от COVID-19, която с относителен дял 99% от всички заразни заболявания през 2021 г. Останалите инфекциозни заболявания са 221 бр. или 69% по-малко от тези през 2020 г. – 704 бр.

Епидемиологична характеристика на острата заразна заболеваемост през 2021 г. в област Шумен е следната:

- Заболеваемостта от чревни инфекции през 2021 г. е 51,9‰ на 100 000 души или 57,9% пъти по-ниска от 2020 г., когато е била 121,7‰ на 100 000 души.
- При заболеваемостта от въздушно-капкови инфекции, като изключим COVID-19 се наблюдава намаление в сравнение с 2020 г. Забелязва се почти двоен спад на регистрираните заболявания от варицела.
- Наблюдава се и намаление на заболеваемостта от вирусни хепатити тип А и В.
- Заболеваемостта от трансмисивни инфекции също е понижена с 2,8 пъти в сравнение с 2020 г.

1.5.2. АКТИВНА ТУБЕРКУЛОЗА

Болестността от активна туберкулоза намалява спрямо 2019 г. (42,3 на 100 хиляди) и 2020 (29,7 на 100 хиляди) и през 2021 г. е 28,9 на сто хиляди души от населението в област Шумен. Честотата на новорегистрираните случаи от туберкулоза също е намаляла и е 7,0 на 100 хиляди.

За 2021 г. са регистрирани 49 случая на активна туберкулоза, което е с 2 случая по-малко от предходната. 34 случая при мъжете и 15 при жените.

Всичките 49 регистрирани случая на туберкулоза са туберкулоза на белите дробове.

Показателят на новорегистрираните заболявания от активна туберкулоза – 7,0 на 100 000 за област Шумен е по-нисък от този за страната– 9,9 на 100 000 души население.

През последната година няма регистрирани с активна туберкулоза деца до 17-годишна възраст в областта.

Таб. 22 Регистрирани заболявания от активна туберкулоза в област Шумен

Година	**Общо**		**в т.ч. новооткрити**	
	Брой	**На 100 000 души от населението**	**Брой**	**На 100 000 души от населението**
2019	73	42,3	34	19.7
2020	51	29,7	15	8,7
2021	49	28,9	12	7,0

1.5.3. ЗЛОКАЧЕСТВЕНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ

Злокачествените заболявания са на второ място в областта по причина за смъртност през 2021 г. Отчита се увеличение броя на регистрираните злокачествени новообразувания в област Шумен през последните години от:

- 7 603 бр. през 2018 г.;
- 7 746 бр. през 2019 г.;
- 7 765 бр. през 2020 г. на 7 917 бр. през 2021 г.

Леко е увеличен броя на регистрираните нови злокачествените новообразувания през последната година при 783 през 2018 г., 841 през 2019 г., 712 през 2020 г. на 744 през 2021 г.

Заболеваемостта е по-ниска в сравнение с предходните години, но по-висока в сравнение с тази от 2020 г. при 453,5‰ за 2018 г., 488,1‰ през 2019 г., 413,9‰ през 2020 г. на 436,1‰ през 2021 г.

Показателят за регистрираните новооткрити заболявания за областта е по-висок от този за страната. През 2021 г. брой регистрирани нови злокачествени новообразувания – 26 973 случая, заболеваемост – 392,2 ‰. За предходната 2020 година са били регистрирани 27 687 случая, заболеваемост – 339,3 ‰

Сред злокачествените новообразувания през 2021 г. най-често срещани са:

- ✓ меланом и други злокачествени образувания на кожата – 1 901 бр. или 24% от всички регистрирани злокачествени заболявания.
- ✓ храносмилателни органи – 1 248 бр. или 16% от всички регистрирани злокачествени заболявания, в т.ч. 486 на дебелото черво.
- ✓ млечна жлеза – 1 177 бр. или 15% от всички регистрирани злокачествени заболявания.
- ✓ женски полови органи – 1 157 бр. 14,6% от всички регистрирани злокачествени заболявания, в т.ч. 487 на шийка на матката.

В нозологичната структура на тези заболявания няма съществени изменения. Висока е заболеваемостта от злокачествени новообразувания на: млечната жлеза при жените; меланом и други злокачествени новообразувания на кожата; простатата; трахеята, бронхите и белия дроб; дебелото черво; тялото на матката; шийката на матката; ректосигмоидалната област, право черво (ректум), анус и анален канал и т.н.

При децата до 17 години през 2021 г. регистрираните заболявания от злокачествени новообразувания са общо 17 броя, от тях 10 момчета и 7 момичета (през 2020 г. – 19 бр.), като с най-висока честота са злокачествените заболявания на *лимфната, кръвотворната и сродните им тъкани С81-С96* – 9 броя, от тях 5 броя - левкемия. Няма новооткритите злокачествени заболявания при децата до 17 г години за 2021 г.

Таб. 23 Регистрирани заболявания от злокачествени новообразувания в област Шумен

Наименование	2020 г.			2021 г.		
	Регистрирани заболявания			Регистрирани заболявания		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Злокачествени новообразувания – всичко	***7765***	***3855***	***3910***	***7 917***	***3 932***	***3 985***
Устни, устна кухина и фаринкс	**213**	**183**	**30**	**212**	**183**	**29**
в т.ч.: устна	108	85	23	104	84	20
Храносмилателни органи	**1232**	**797**	**435**	**1 248**	**789**	**449**
в т.ч.: хранопровод	13	11	2	10	7	3
стомах	131	99	32	136	106	30
дебело черво	478	303	175	483	307	176
ректосигмоидна област, право черво (ректум), анус и анален канал	423	248	175	425	249	176
черен дроб и жлъчни пътища	34	19	15	37	24	13
панкреас	62	30	32	67	31	36
Дихателни органи и гръден кош	**477**	**404**	**73**	**484**	**431**	**71**
в т.ч.: ларинкс	138	131	7	131	126	5
трахея, бронхи и бял дроб	303	245	58	310	246	64
Кости и ставни хрущяли	**25**	**21**	**4**	**26**	**21**	**5**
Меланом и други злокачествени новообразувания на кожата	**1851**	**1196**	**655**	**1 901**	**1 226**	**678**
в т.ч.: злокач. меланом на кожата	106	52	54	106	52	54
Мезотелиални и меки тъкани	**70**	**43**	**27**	**70**	**42**	**28**
Млечна жлеза	**1135**	**7**	**1128**	**1 177**	**7**	**1 170**
Женски полови органи	**1160**	**-**	**1160**	**1 157**	**-**	**1 157**
в т.ч.: шийка на матката	480	-	480	487	-	487
тяло на матката	429	-	429	416	-	416
с неуточнена локализация на матката	1	-	1	2	-	2
яйчник	188	-	188	190	-	190

Мъжки полови органи	**515**	**515**	**-**	**545**	**545**	**-**
в т.ч.: простата	391	391	-	423	423	-
Пикочна система	**486**	**352**	**134**	**485**	**354**	**131**
в т.ч.: пикочен мехур	325	256	69	329	261	68
Око, главен мозък и други части на централната нервна система	**65**	**44**	**21**	**68**	**44**	**24**
в т.ч.: око и неговите придадъци	5	5	-	6	4	2
главен мозък	49	38	11	54	40	14
Щитовидна и др. ендокринни жлези	**181**	**41**	**140**	**189**	**43**	**146**
в т.ч.:щитовидна жлеза	171	34	137	179	36	143
Неточно определени, вторични и неуточнени локализации	**124**	**82**	**42**	**121**	**87**	**34**
Лимфна, кръвотворна и сродните им тъкани	**231**	**170**	**61**	**234**	**171**	**63**
в т.ч.: болест на Hodgkin	59	36	23	57	35	22
нехочкинов лимфом	34	30	4	41	33	8
левкемия	89	68	21	88	66	22
лимфоидна левкемия	54	44	10	54	44	10
миелоидна левкемия	24	22	2	23	21	2
Самостоятелни (първични) множествени локализации						
Новообразувания ин ситу	**214**	**1**	**213**	**217**	**2**	**215**

Фиг. 15 Регистрирани злокачествени заболявания в област Шумен (2013-2021 г.)

1.5.4. ПСИХИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ

Броят на психично болните, преминали през стационара на психиатричните заведения в област Шумен (ДПБ-с. Царев брод и „МБАЛ-Велики Преслав“ ЕООД), в края на 2021 г. е 1 041 или 614,4 на 100 000 от населението на област Шумен и продължава да бележи лек спад с 6% спрямо предходната година:

- 2020 г. – 1 107 психично болни или 644,4‰ на 100 000 от населението;
- 2019 г. – 1 129 психично болни или 655,4‰ на 100 000 от населението;
- 2018 г. – 1 080 психично болни или 626,6‰ на 100 000 от населението;
- 2017 г. – 1 037 психично болни или 599,5‰ на 100 000 от населението;
- 2016 г. – 1 017 психично болни или 582,9‰ на 100 000 от населението;
- 2015 г. – 1 197 психично болни или 681,2‰ на 100 000 от населението;
- 2014 г. – 1 289 психично болни или 728,6‰ на 100 000 от населението;
- 2013 г. – 1 759 психично болни или 987,9‰ на 100 000 от населението;

Най-голям е броят на пациентите от областта с шизофрения, шизотипни и налуднични разстройства 439 бр. или 259,1‰ в т.ч. 403 или 237,9‰ шизофрения на 100 000 от населението;

- разстройства на настроението (афективни разстройства): 246 бр. или 145,2‰ на 100 000 население;
- биполярно афективно разтройство: 120 бр. или 70,8‰ на 100 000 население;

В структурата на заболяванията на през 2021 г. са най-много случаите на Шизофрения, но значително по-малко в сравнение с 2020 г. – 403 бр. за 2021 г. към 701 бр. за 2020 г., следвани от Разстройства на настроението (афективни разстройства) 246 бр. към 163 бр. за 2020 г., Биполярно афективно разтройство – 120 бр., към 117 бр. за 2020 г.

Следва да се има предвид, че тъй като психичните разстройства относително рядко довеждат до бърза смърт, това често е причина за пренебрегване на тяхната висока социална цена. Освен измеримите икономически загуби, психическите разстройства влошават качеството на човешкия живот.

Фиг. 16 Хоспитализирани болни с психични и поведенчески разстройства

1.5.5 ИНВАЛИДНОСТ

По данни на НСИ през 2021 г. в област Шумен броят на първично освидетелстваните лица над 16-годишна възраст, на които е призната трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане е 1 267 или 8,9 на 1 000 души от населението над 16 години.

- 1 513 (8,8) на 1 000 души население;
- 1 441 (9,9) на 1 000 души население;

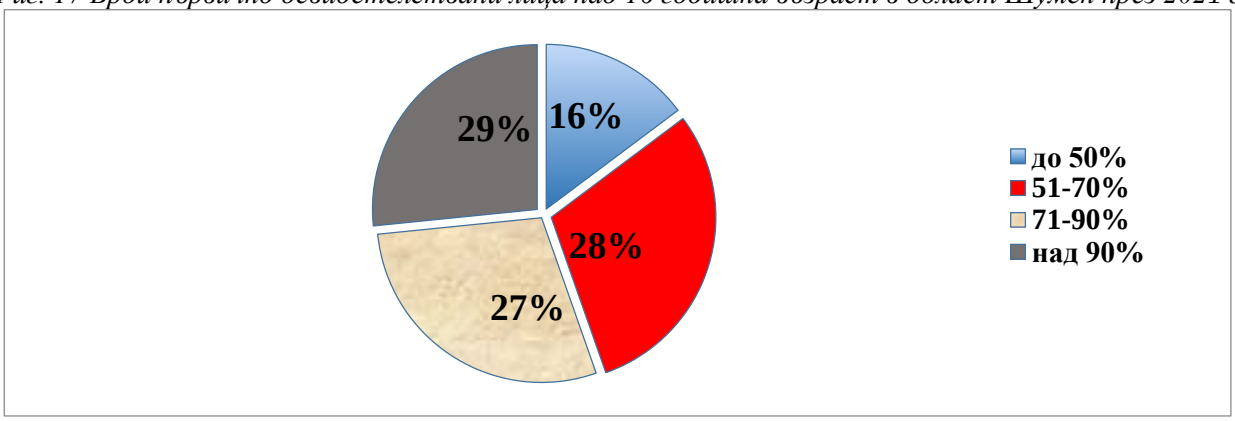
*Таб. 24 Брой първично освидетелствани лица **над 16 годишна възраст** в област Шумен през 2021 г.*

Наименование на болестите по МКБ-10	над 90 % с ЧП	над 90 % без ЧП	71-90 %	50-70 %	до 50 %	общо
Общо за 2020 г. I-XIX клас	**217**	**217**	**434**	**428**	**217**	**1 513**
Общо за 2021 г. I-XIX клас	**208**	**162**	**342**	**354**	**201**	**1 267**

*Таб. 25 Относителен дял на първично освидетелстваните лица **над 16 годишна възраст** в област Шумен през 2021 г.*

Наименование на болестите по МКБ-10	над 90 % с ЧП	над 90 % без ЧП	71-90 %	50-70 %	до 50 %	общо
Общо за 2020 г. I-XIX клас	**14,34**	**14,34**	**28,68**	**28,28**	**14,34**	**100**
Общо за 2021 г. I-XIX клас	**16,41**	**12,78**	**26,99**	**27,94**	**15,86**	**100**

Фиг. 17 Брой първично освидетелствани лица над 16 годишна възраст в област Шумен през 2021 г.

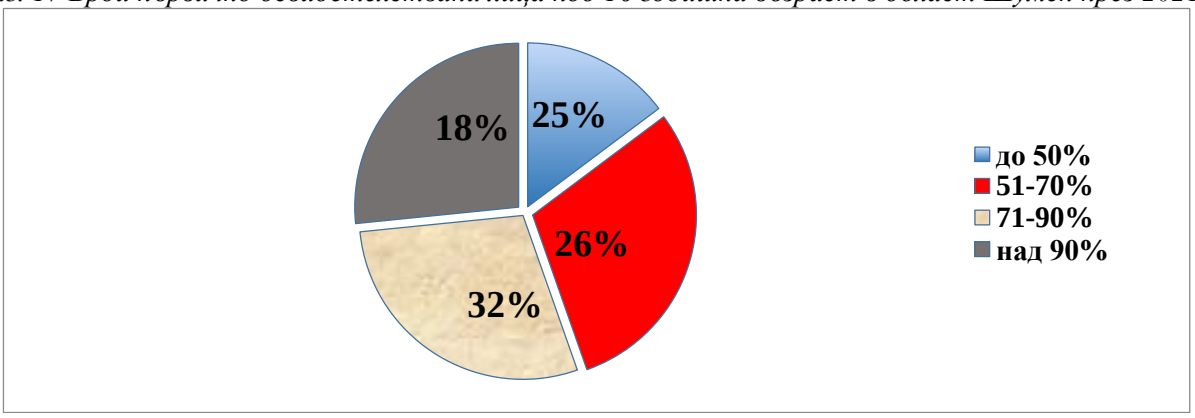
*Таб. 26 Брой първично освидетелствани лица **под 16 годишна възраст** в област Шумен през 2021 г.*

Наименование на болестите по МКБ-10	над 90 % с ЧП	над 90 % без ЧП	71-90 %	50-70 %	до 50 %	общо
Общо за 2020 г. I-XIX клас	**10**	**-**	**21**	**11**	**12**	**54**
Общо за 2021 г. I-XIX клас	**10**	**-**	**18**	**15**	**14**	**57**

*Таб. 27 Относителен дял на първично освидетелстваните лица **под 16 годишна възраст** в област Шумен през 2021 г.*

Наименование на болестите по МКБ-10	над 90 % с ЧП	над 90 % без ЧП	71-90 %	50-70 %	до 50 %	общо
Общо за 2020 г. I-XIX клас	**18,51**	**0,00**	**38,88**	**20,37**	**22,22**	**100**
Общо за 2021 г. I-XIX клас	**17,54**	**0,00**	**31,57**	**26,31**	**24,56**	**100**

Фиг. 17 Брой първично освидетелствани лица под 16 годишна възраст в област Шумен през 2021 г.

1.6. ХОСПИТАЛИЗИРАНА ЗАБОЛЕВАЕМОСТ

Всичко хоспитализираните случаи (изписани и умрели) през стационарите на лечебните заведения за болнична помощ от област Шумен през 2021 г. са 20 984 или 122, 9‰ на 100 000 души от населението или това е спад на хоспитализациите с 27,8% сравнение с предходната 2020 година, за сравнение:

- през 2020 г. са 26 826 или 155,9‰ на 100 000 души население;
- през 2019 г. са 32 939 или 191,1‰ на 100 000 души население;
- през 2018 г. са 31 859 или 184,5‰ на 100 000 души население;
- през 2017 г. са 34 731 или 182,6‰ на 100 000 души население;
- през 2016 г. са 32 234 или 184,1‰ на 100 000 души население;

- през 2015 г. са 35 177 или 199,5‰ на 100 000 души население;
- през 2014 г. са 36 627 или 206,4‰ на 100 000 души население;

При показател за страната – 2 013 020 или 292, 7‰ на 100 000 население. За 2020 г. – 1 963 826 или 283,2‰ на 100 000 население.

В структурата на хоспитализираните случаи по класове болести водещи места заемат болести на:

- (U07.1-U07.2) COVID-19 с относителен дял 241,1 на 10 000 души население или 19,6% от всички хоспитализирани случаи.
- (I00-I99) Клас IX Болести на органите на кръвообръщението с относителен дял 211,2 на 10 000 души население или 17,2% от всички хоспитализирани случаи.
- (K00-K93) Клас XI Болестни на храносмилателната система с относителен дял 109,6 на 10 000 души население или 8,9% от всички хоспитализирани случаи.
- (S00-T98) Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от вън. причини с относителен дял 90,9 на 10 000 души население или 7,4% от всички хоспитализирани случаи.

При ***децата до 17-годишна възраст*** най-голям е относителният дял на хоспитализираните поради са:

- Болести на дихателната система;
- Инфекциозни болести и паразитози;
- Някои състояния, възникващи през перинаталния период;

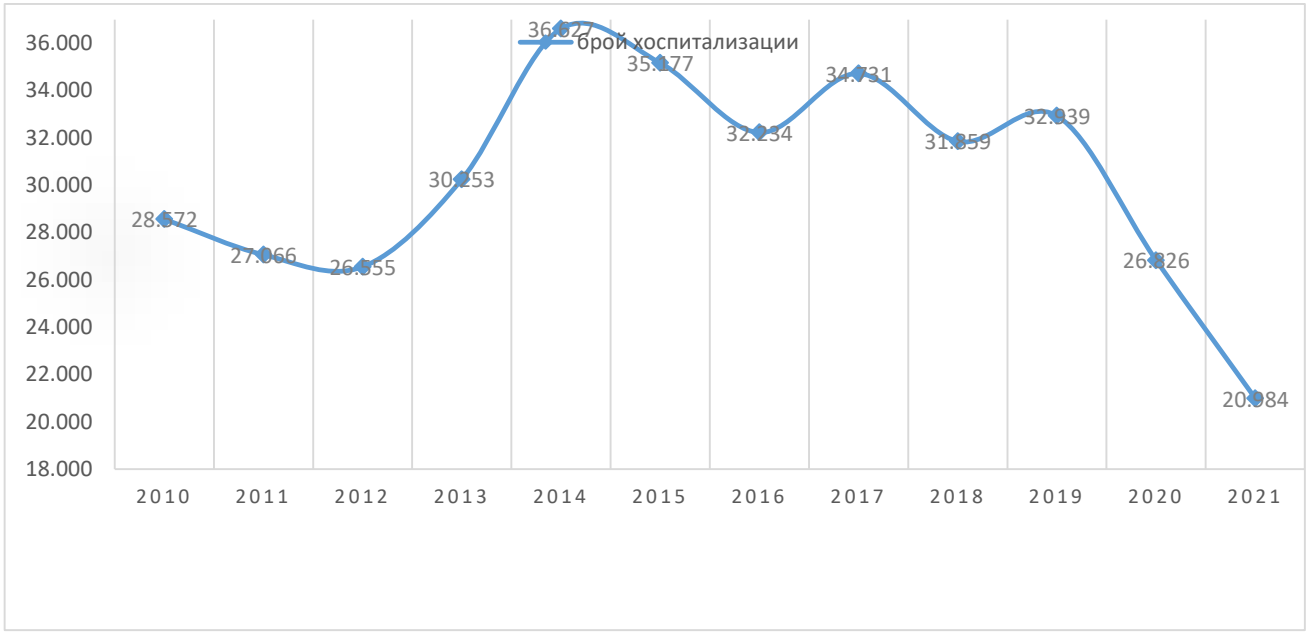
Сравнително високият относителен дял на хоспитализираните случаи при децата по повод Фактори, влияещи върху здравното състояние на населението и контакта със здравните служби, е резултат от отчитането на здравите живородени деца към този клас.

Сред ***лицата на възраст 18-64 години*** най-голям е делът на хоспитализираните поради Бременност, раждане и после родов период; Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан; Болести на органите на кръвообращението; Психични и поведенчески разстройства; Болести на храносмилателната система; Болести на пикочо-половата система и на дихателната система.

В структурата на ***хоспитализираните болни над 65-годишна възраст*** водещи са болестите на органите на кръвообращението, дихателната система, храносмилателната система и новообразуванията.

Сравнително висок е относителният дял на хоспитализираните случаи на лицата в тези възрастови групи по повод Фактори, влияещи върху здравното състояние на населението и контакта със здравните служби, в резултат на отчитането на пациенти с курс радиотерапия (поддържащ) и химиотерапия по повод на новообразувание към този клас.

Преминалите през стационарите на лечебните заведения за болнична помощ от област Шумен болни за 2018 година са 31 859, за 2019 г. са 32 939, за 2020 г. са 26 826, а през 2021 г. техният брой е 20 984.

Фиг. 18 Хоспитализирана заболеваемост в област Шумен за периода 2010-2021 г.

Таб. 28 Хоспитализирана заболеваемост през 2021 г.

Наименование на болестите по МКБ-10	В многопрофилни болници за активно лечение		Общо в ЛЗБП в област Шумен	
	Изписани и умрели болни	На 10 000 души от населението	Изписани и умрели болни	На 10 000 души от населението
Общо I-XIX клас	**16 255**	**952,8**	**20 984**	**1 230,0**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	128	7,5	134	7,9
Клас II Новообразувания	461	27,0	1 440	84,4
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	193	11,3	193	11,3
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	106	6,2	107	6,3
Клас V Психични и поведенчески разстройства	318	18,6	1 042	61,1
Клас VI Болести на нервната система	341	20,0	341	20,0
Клас VII Болести на окото и придатъците му	528	30,9	528	30,9
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	181	10,6	181	10,6
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	1 680	98,5	3 603	211,2
Клас X Болести на дихателната система	1 523	89,3	1 524	89,3
Клас XI Болести на храносмилателната система	1 227	71,9	1 870	109,6
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	510	29,9	525	30,8
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	827	48,5	827	48,5
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	784	46,0	1 035	60,7
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период	1 400	82,1	1 400	82,1
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	355	20,8	355	20,8
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	15	0,9	15	0,9
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	198	11,6	201	11,8
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	1 490	87,3	1 550	90,9
Клас XXII Кодове за специални цели, в т.ч.	3 990	233,9	4 113	241,1
COVID-19, идентифициран вирус U07.1, U07.2	3 990	233,9	4 113	241,1

Таб. 28 Хоспитализирана заболеваемост през 2020 г.

Наименование на болестите по МКБ-10	В многопрофилни болници за активно лечение		Общо в ЛЗБП в област Шумен	
	Изписани и умрели болни	На 10 000 души от населението	Изписани и умрели болни	На 10 000 души от населението
Общо I-XIX клас	**20 026**	**1 164,2**	**26 826**	**1 562,0**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	259	15,1	267	15,5
Клас II Новообразувания	477	27,7	1 451	84,4
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	230	13,4	230	13,4
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	121	7,0	122	7,1
Клас V Психични и поведенчески разстройства	342	19,9	1 058	61,5
Клас VI Болести на нервната система	499	29,0	499	29,0
Клас VII Болести на окото и придатъците му	525	30,5	525	30,5
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	262	15,2	262	15,2
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	2 360	137,2	3 838	223,1
Клас X Болести на дихателната система	2 471	143,6	2 472	143,7
Клас XI Болести на храносмилателната система	1 518	88,2	1 924	111,8
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	585	34,0	595	34,6
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	1 503	87,4	1 503	87,4
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	876	50,9	1 157	67,3
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период	1 477	85,9	1 477	85,9
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	396	23,0	396	23,0
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	15	0,8	16	0,9
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	254	14,8	262	15,2
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	1 490	86,7	1 566	91,0
Клас XXII Кодове за специални цели, в т.ч.	1 449	84,2	1 529	88,9
COVID-19, идентифициран вирус U07.1, U07.2	1 449	84,2	1 529	88,9

Таб. 29 Хоспитализирана заболеваемост през 2019 г.

Наименование на болестите по МКБ-10	В многопрофилни болници за активно лечение		Общо в ЛЗБП в област Шумен	
	Изписани и умрели болни	На 10 000 души от населението	Изписани и умрели болни	На 10 000 души от населението
Общо I-XIX клас	**21 617**	**1 242,1**	**25 860**	**1 491,3**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	942	54,4	946	54,5
Клас II Новообразувания	631	36,3	1 527	87,9
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	304	17,2	299	17,2
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	163	9,4	163	9,4
Клас V Психични и поведенчески разстройства	530	29,4	1 384	79,7
Клас VI Болести на нервната система	643	37,0	644	37,1
Клас VII Болести на окото и придатъците му	664	32,2	559	32,2
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	455	26,2	455	26,2
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	3 156	181,7	4 568	263,0

Клас X Болести на дихателната система	3 592	206,8	3 594	206,9
Клас XI Болести на храносмилателната система	2 008	115,3	2 414	139,0
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	641	36,9	648	37,3
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	2 403	137,2	2 383	137,2
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	1 292	74,4	1 892	108,9
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период	1 944	111,9	1944	111,9
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	457	26,3	457	26,3
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	22	1,0	17	1,0
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	173	10,0	173	10,0
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	1 686	96,7	1 735	99,9

От всичко хоспитализираните 20 984 случаи през 2021 година, от тях 16 255 души, или 77,5% са лекувани в многопрофилните болници за активно лечение (за сравнение през 2020 – 75%, 2019 г. – 72,9%, 2018 г. – 72,9%, през 2017 г. –67,0%, през 2016 г. –73,2%, през 2015 г. –74,1%, през 2014 г. – 73,6%).

Фиг. 19 Брой хоспитализации

При анализиране на хоспитализираната заболеваемост в областта се очертават следните тенденции:

- В хоспитализираната заболеваемост 1 230,0 на 10 000 души от населението се наблюдава спад през последната година при 1 562,0 през 2020 г. и 1 491,3 през 2019 г., при показател за страната – 3 458,4 за 2019 г. и 2 839,3 на 10 000 население през 2020 г.
- 77% от всички хоспитализации са в „МБАЛ-Шумен“ АД и „МБАЛ-Велики Преслав“ ЕООД.
- Водещо място в хоспитализираната заболеваемост за 2021 г. са от COVID-19 с 19,6% от всички хоспитализации, на следващо място са болестите на органите на кръвообръщението – 17,2%, следвани от болестите на храносмилателната система – 8,9%, следвани от травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини – 7,4%.
- Относителният дял на болестите по видове класове през последните години се запазва относително постоянен.

Трябва да се отбележи, че въведените клинични пътеки като форма на финансиране на болничната помощ от НЗОК, значително променят структурата на хоспитализираната заболеваемост, особено по определени класове болести и отделни диагнози.

Това води до изкривяване на статистическата информация и затруднява качественият анализ на заболеваемостта по причини за хоспитализация, както и прогнозирането на трайни тенденции в развитието на здравните потребности от болнична помощ.

1.7. АПТЕЧНА МРЕЖА НА ОБЛАСТ ШУМЕН

АПТЕКИ	АПТЕКИ, СКЛЮЧИЛИ ДОГОВОР С РЗОК-ШУМЕН бр.	АПТЕКИ БЕЗ ДОГОВОР С РЗОК бр.	АПТЕКИ ОБЩО бр.
Велики Преслав	3		3
Венец	1	1	2
Върбица	2		2
Каспичан	2	1	3
Нови пазар	3	2	5
Смядово	1		1
Шумен	31	3	34
Каолиново		2	2
Хитрино			
Никола Козлево		1	1
ОБЩО АПТЕКИ В ОБЛАСТ ШУМЕН	43	10	53
Аптеки към ЛЗБП		3	54

Таб. 31 Брой аптеки в област Шумен за 2021 г.

Осигуреност с аптеки на територията на област Шумен - на 3 137 жители в област Шумен се пада 1 аптека.

1.8. РИСКОВИ ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ЗДРАВЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО В ОБЛАСТ ШУМЕН

1.8.1. НАЧИН НА ЖИВОТ

Основна част от причините за умиранията и влошеното здраве на населението се коренят в нездравословния начин на живот (48% – 52%). В тази група се включват основни поведенчески фактори, психологически и социални фактори. В рисковата констелация на населението у нас съществено значение имат следните фактори, свързани със стила и начина на живот:

- Тютюнопушенето е причина за рак на белия дроб, редица други онкологични заболявания, хронични заболявания на белия дроб и на сърдечно-съдовата система и има доказана причинна връзка с атеросклерозата.
- Нездравословното хранене е рисков фактор за възникване на редица заболявания – ИБС, МСБ, диабет, затлъстяване, артериална хипертония, онкологични заболявания и други. Важно значение има повишената консумация на сол, на животински мазнини и въглехидрати, намалената консумация на пресни плодове и зеленчуци.
- Злоупотребата с алкохол е рисков фактор за артериална хипертония, мозъчен инсулт, рак на устната кухина, фаринкса, ларинкса, хранопровода, инциденти и травми, чернодробна цироза; може да увреди половата функция, нервната система и др.
- Злоупотребата с наркотици е сериозен рисков фактор с тежки последици за индивида, семейството и обществото, която влошава качеството на живота и води до преждевременна смърт (инфекции, СПИН, хепатит, предозиране), деформирани семейни отношения и хроничен стрес за членовете на семейството, престъпност, понижаване на интелектуалния потенциал, увреждане на генетичния фонд.
- Ниската физическа активност увеличава риска от възникване на сърдечно-съдови заболявания (артериална хипертония, исхемична болест на сърцето, мозъчно-съдова болест), диабет, затлъстяване, различни локализации на рак.
- Психосоциалният стрес повишава значително риска от възникване на артериална хипертония, атеросклероза, миокардни увреждания, внезапна сърдечна смърт, диабет, астма и редица психосоматични заболявания.

Обезпокояващ е фактът, че броят на подрастващите, изложени на изброените по-горе рискови фактори нараства.

1.8.2. ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ФАКТОРИ

Състоянието на здравето в голяма степен предопределя възможностите за социална и трудова активност. От друга страна, здравето на населението е под влияние на всички многочислени аспекти на достигнатото качество на живот, вкл. размер на доходите, ниво на образование, качество на околната среда, жилищни условия, условия на труд, социално обслужване и т.н.

Динамиката в развитието на демографските процеси и измененията в структурите на населението през последните десетилетия оказват силно влияние върху основните системи на обществото: икономическата, образователната, здравноосигурителната и системата за социална защита.

Текущата демографска ситуация в област Шумен се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението. Тенденцията на застаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура. През 2021 г. горните граници за трудоспособна възраст са до навършването на 61 години и 8 месеца за жените и 64 години и 4 месец за мъжете.

По данни на НСИ през 2021 г. в областта безработните лица между 15 г. и 64 г. са 11 600, а коефициентът на безработица е 14,2. В сравнение с 2020 г. безработните лица в областта между 15 г. и 64 г. са 9 400 хил., а коефициентът на безработица е 11,3;

През 2019 г. безработните лица в областта между 15 г. и 64 г. са 6 936 хил., а коефициентът на безработица е 10,2;

За страната коефициентът на безработица е 5,3 през 2021 г.; 5,1 през 2020 г.; 4,3 през 2019 г.;

1.9. СЪСТОЯНИЕ НА СИСТЕМАТА ЗА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

1.9.1. ПЪРВИЧНА ИЗВЪНБОЛНИЧНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

В края на 2021 г. в РЗИ-Шумен са регистрирани 78 лечебни заведения за **първична извънболнична медицинска** помощ, от които 74 индивидуални практики за първична медицинска помощ и 4 групови практики за първична медицинска помощ. Броят на общопрактикуващите лекари, работещи на основен трудов договор в тях е 86.

Регистрираните практики за първична дентална помощ са 110, от които 99 са индивидуални практики и 11 са групови. Броят на работещите на основен трудов договор в тях лекари по дентална медицина е 110, като е налице дисбаланс по отношение на тяхното разпределение (над 95 % в градовете).

Налице е дисбаланс по отношение на тяхното разпределение:

Таб. 32 Лечебни заведения за първична медицинска помощ в област Шумен

Видове ЛЗ	2019	2020	2021
АПМП - ИП	83	86	74
АПДП - ИП	98	98	99
АПМП - ГП	4	4	4
АПДП - ГП	11	11	11

Осигуреността на 10 000 души от населението е 5,1 ОПЛ за област Шумен.

Запазват се тенденциите за трайно незаети селски практики, което създава проблеми в качеството на обслужване на населението.

Изводи:

- През последните години намалява осигуреността на населението от област Шумен с медицински персонал. Наблюдава се намаляване броя на работещите като общопрактикуващи лекари основно в селата на областта, намиращи се в неблагоприятни райони с възрастно и смесено население. Населението на незаетите практики се обслужва от практиките в съседните населени места. Напускането на общопрактикуващи лекари в отдалечените селски райони води до затруднен достъп на населението до първична медицинска помощ.
- Регистрираните лечебни заведения за първична извънболнична медицинска помощ се задържат на постоянно ниво. Продължава да преобладава индивидуалната практика

като форма на организация на работа – 92% от работещите в тях, при 8% - в групови практики.

- Регионалното разпределение на регистрираните лечебни заведения е неравномерно.
- Над половината от регистрираните практики за първичната извънболнична помощ са регистрирани в община Шумен. В същото време в тази община живее 51 % от населението на областта.
- Въпреки че пациентите от населените места, включени в незаетите практики, имат избран личен лекар в друго населено място, възникват затруднения при достъпа на пациентите до първична медицинска помощ.
- В селските райони обикновено един ОПЛ обслужва по график пациенти от няколко села. Поради това много често обслужването на тези пациенти реално се осъществява от медицински фелдшери или медицински сестри, което пряко се отразява на качеството на диагностично-лечебния процес. Тревожно е състоянието в някои селски райони, където поради липса на ОПЛ в населените места, пациентите са избрали личен лекар от съседна или отдалечена лекарска практика или от града, което създава проблеми с обслужването, лишавайки пациентите от своевременен достъп до специализирана медицинска помощ и евентуално болнично лечение.

1.9.2. СПЕЦИАЛИЗИРАНА ИЗВЪНБОЛНИЧНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

На територията на област Шумен в **специализирана извънболничната медицинска** помощ работят 114 лекари, като от тях 51% лекари са на основен трудов договор.

Табл. 33 Лечебни заведения за специализирана медицинска помощ в област Шумен

Видове ЛЗ	**2019**	**2020**	**2021**
АСМП-ИП	102	102	101
АСДП-ИП	-	-	-
АСМП- ГП	7	7	7
АСДП-ГП	-	-	-
МЦ	12	12	12
МДЦ	-	-	-
ДЦ	1	1	1
ДКЦ	1	1	1
МДЛ	5	5	5
МТЛ	21	21	21
Диализен център	1	1	1

***Забележка**: Данните са взети от водения в РЗИ-Шумен регистър на ЛЗ за извънболнична помощ.*

Табл. 34 Консултативно-амбулаторна дейност през 2021 година

Видове специалности	Посещения в амбулаторията				Посещения по домовете
	Всичко	в това число			
		Деца до 17 години	Профи-лактични прегледи	от тях: Деца до 17 г.	
Лекари	**345 340**	**40 889**	**34 107**	**2 226**	**2 100**
в т.ч.: Вътрешни болести	1 285				
Гастроентерология	13 541	64			2
Ендокринология и болести на обмяната	19 872	154	168		9
Кардиология	61 942	20	1 946		287
Ревматология	2 845	16			
Пневмология и фтизиатрия	12 645	1 022			46
Нефрология	1 634	4			9
Хематология	3 757	60			
Алергология	2 134	980			
Педиатрия	23 555	22 586	1 137	1 137	1 028
Хирургия	12 189	673	2 400	156	96
Ортопедия и травматология	19 971	1 635	3 564	25	14
Урология	5 181	149	2		11

Неврохирургия					
Акушерство и гинекология	42 691	1 018	10 728	115	
Инфекциозни болести	7 559				
Уши-носно-гърлени болести	20 003	4 162	2 774	23	33
Очни болести	39 839	5 534	6 804	724	13
Психиатрия	8 972	365	595	6	34
Нервни болести	29 606	768	3 193	24	514
Кожни и венерически болести	5 679	996	17		4
Физикална и рехабилитационна медицина	8 686	371			
Други	1 754	322	979	16	

Табл. 35 Консултативно-амбулаторна дейност през 2020 година

Видове специалности	Посещения в амбулаторията				Посещения по домовете
	Всичко	в това число			
		Деца до 17 години	Профи-лактични прегледи	от тях: Деца до 17 г.	
Лекари	**319 052**	**48 652**	**26 541**	**1 699**	**1 817**
в т.ч.: Вътрешни болести	992		295		
Гастроентерология	12 937	59			5
Ендокринология и болести на обмяната	17 699	96	1 448		50
Кардиология	60 431	16	107		252
Ревматология	2 106				148
Пневмология и фтизиатрия	7 389	8			39
Нефрология	2 710	32			
Хематология	3 312	51			17
Алергология	5 959	1 229	2 756		
Педиатрия	32 285	30 718	1 188	1 188	658
Хирургия	15 153	1 262	1 978		60
Ортопедия и травматология	13 657	2 140	260	18	15
Урология	5 672	152			
Неврохирургия	61				
Акушерство и гинекология	43 331	651	10 616	93	1
Инфекциозни болести	154	28			
Уши-носно-гърлени болести	14 892	2 756	2 328	30	34
Очни болести	34 550	6 505	353	349	19
Психиатрия	17 911	913	586	21	134
Нервни болести	14 655	212	195		327
Кожни и венерически болести	6 938	1 388	89		57
Физикална и рехабилитационна медицина	5 498	415			1
Други	760	21	342		

Забележка: Данните са взети от годишни отчети на ЛЗ за извънболнична помощ.

Табл. 36 Консултативно-амбулаторна дейност през 2019 година

Видове специалности	Посещения в амбулаторията				Посещения по домовете
	Всичко	в това число			
		Деца до 17 години	Профи-лактични прегледи	от тях: Деца до 17 г.	
Лекари	**349 322**	**56 105**	**42 066**	**3 001**	**1 844**
в т.ч.: Вътрешни болести	2 399	24	1 000		
Гастроентерология	12 639	105			5
Ендокринология и болести на обмяната	21 421	156	2 582		35
Кардиология	52 098	456	1 800		146
Ревматология	3 353	2			40
Пневмология и фтизиатрия	8 225	10	1 489		51
Нефрология	2 500	59			15

Хематология	3 425	114	90	90	29
Алергология	6 897	1 134	3 485	22	5
Педиатрия	36 057	35 819	2 089	2 086	651
Хирургия	19 931	942	2 500	16	163
Ортопедия и травматология	17 487	1 762	1 620	81	30
Урология	5 492	192			1
Неврохирургия	49	10			
Акушерство и гинекология	45 791	1 542	13 402	134	
Инфекциозни болести	179	37			
Уши-носно-гърлени болести	33 784	5 503	5 446	548	6
Очни болести	21 957	5 209	3 388	17	38
Психиатрия	29 807	865	2 522		246
Нервни болести	10 546	376	161	7	368
Кожни и венерически болести	8 257	1 442	46		15
Физикална и рехабилитационна медицина	5 886	243			
Други	1 142	103	446		

Забележка: Данните са взети от годишни отчети на ЛЗ за извънболнична помощ.

Изводи:

- Специализираната извънболнична медицинска помощ в област Шумен се осъществява от 148 лечебни заведения, от които: 1 диагностично-консултативен център, 12 медицински центъра, 101 индивидуални и 7 групови практики на лекари – специалисти, 1 дентален център, 5 МДЛ и 21 МТЛ.
- По отношение на специализираната медицинска помощ в областта, основен проблем е, че специализираните практики са разположени в областния и в три от общинските центрове. В общините Никола Козлево, Смядово, Каспичан, Каолиново и Венец няма регистрирани специализирани практики, което налага населението да пътува, за да получи специализирана медицинска помощ, няма регистрирани специализирани практики на лекари по дентална медицина.
- Голям процент от специалистите, регистрирали специализирани практики и сключили договор с РЗОК са болнични специалисти и работят по чл. 81 от ЗЛЗ.
- По отношение на посещенията за консултации в амбулаториите в извънболничната медицинска помощ през 2021 г. се оттича ръст с 26 288 бр. повече прегледа или 8% в сравнение през 2020 г. Забелязва се и значителен ръст с 28% или 7 566 бр. повече профилактични прегледи. Водещи са посещенията при лекарите със специалности „Кардиология“, „Акушерство и гинекология“ и „Очни болести“ (42% от всички посещения).

1.9.3. БОЛНИЧНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

Характеристика:

В област Шумен функционират пет лечебните заведения за болнична помощ:

- Областна многопрофилна болница за активно лечение – гр. Шумен („МБАЛ-Шумен“ АД);
- Общинска многопрофилна болница за активно лечение – гр. Велики Преслав. („МБАЛ-Велики Преслав“ ЕООД);
- Държавна психиатрична болница в село Царев брод. (ДПБ-с. Царев брод);
- Специализирана болница за активно лечение по кардиология в град Шумен. („СБАЛК-Мадара“ ЕАД);
- Комплексен онкологичен център в град Шумен. („КОЦ-Шумен“ ЕООД).

Броят на легла в лечебните заведения за болнична помощ намалява за периода 2014 г. (936), 2015 г. (911), 2016 г. (885), 2017 г. (881), 2018 г. (876), 2019 г. (938), 2020 г. (891) и 890 за 2021 г. броя.

По тези показатели област Шумен е под средните за страната – тенденция, която се запазва през годините.

Таб. 37 Лечебни заведения за болнична помощ към 31.12. в област Шумен

Видове заведения	2021 г.		2020 г.		2019 г.	
	Брой	Легла	Брой	Легла	Брой	Легла
Лечебни заведения за болнична помощ-всичко	**5**	**891**	**5**	**891**	**5**	**933**
Публични лечебни заведения	***4***		***4***		***4***	
Многопрофилни болници	***2***	***501***	***2***	***501***	***2***	***540***
„Многопрофилна болница за активно лечение-Шумен” АД гр. Шумен	1	426	1	426	1	465
„Многопрофилна болница за активно лечение-Велики Преслав” ЕООД гр. В. Преслав	1	75	1	75	1	85
Центрове	***1***	***195***	***1***	***195***	***1***	***195***
„Комплексен онкологичен център-Шумен” ЕООД	1	195	1	195	1	195
Психиатрични болници	***1***	***159***	***1***	***159***	***1***	***162***
ДПБ с. Царев брод	1	159	1	159	1	162
Частни лечебни заведения	***36***	***36***	***1***	***36***	***1***	***36***
„СБАЛК-Мадара” ЕАД гр. Шумен	1	1	1	36	1	36

Таб. 38 Легла в лечебни заведения за болнична помощ и други лечебни заведения за болнична помощ през 2021 г. в област Шумен

Видове легла	Брой легла на 31.12.2021 г.	Осигуреност на 10 000 души от населението	Относи-телен Дял %
ОБЩО	**891**	**52,5**	**100,0**
За реанимация и интензивно лечение	***22***	***1,3***	***2,5***
За активно лечение	***669***	***39,5***	***75,2***
в т.ч.:Ревматология	0	-	-
Кардиология	54	3,2	8,1
Нефрология	4	0,2	0,6
Гастроентерология	35	2,1	5,2
Хематология	4	0,2	0,6
Хирургия	49	2,9	7,3
Ортопедия и травматология	17	1,0	2,5
Урология	10	0,6	1,5
Онкология	26	1,5	3,9
Гинекология	21	1,2	3,1
Родилни	15	0,9	2,2
Патологична бременност	13	0,8	1,9
Неонатология	20	1,2	3,0
Педиатрия	30	1,8	4,5
Очни болести	5	0,3	0,7
Уши-носно-гърлени болести	10	0,6	1,5
Нервни болести	64	3,8	9,6
Кожни и венерически болести	10	0,6	1,5
Инфекциозни болести	60	3,5	9,0
Пневмология и фтизиатрия	15	0,9	2,2
COVID-19	206	12,2	30,9
Психиатрични легла	**179**	**10,6**	**20,1**
За рехабилитация и дългосрочна грижа	**42**	**2,5**	**4,7**
Места за краткосрочен престой	**31**	**1,8**	**3,5**

Таб. 39 Дейност на стационарите на лечебни заведения за болнична помощ

Видове заведения	Легла (сред. брой)	Постъ-пили болни	Изпи-сани болни	Умре-ли	Преми-нали болни	Легло-дни	Използ-ваемост в дни	Използ-ваемост (в %)	Обо-рот	Среден престой	Лета-литет (в %)
2021 година											
ОБЩО	**891**	**26 203**	**25 023**	**1 268**	**26 673**	**218 650**	**245**	**67%**	**30**	**8,20**	**4,82%**

Многопрофилни болници	***501***	***17 322***	***16 294***	***1 109***	***17 612***	***121 519***	***243***	***66%***	***35***	***6,90***	***6,37%***
„МБАЛ-Шумен” АД	426	16 185	15 162	1 108	16 464	110 149	259	71%	39	6,69	6,81%
„МБАЛ-В. Преслав” ЕООД	75	1 137	1 132	1	1 148	11 370	207	57%	21	9,90	0,09%
Центрове	**195**	**6 235**	**6 138**	**107**	**6 303**	**54 779**	**275**	**75%**	**32**	**8,69**	**1,71%**
„КОЦ-Шумен” ЕООД	195	6 235	6 138	107	6 303	54 779	275	75%	32	8,69	1,71%
Психиатрични болници	**159**	**730**	**722**	**2**	**836**	**37 498**	**236**	**65%**	**5**	**44,9%**	**0,28%**
ДПБ с. Царев брод	159	730	722	2	836	37 498	236	65%	5	44,9%	0,28%
Частни лечебни заведения	**36**	**1 916**	**1 869**	**50**	**1 922**	**4 854**	**135**	**37%**	**53**	**2,53**	**2,61%**
„СБАЛК-Мадара” ЕАД гр. Шумен	36	1 916	1 869	50	1 922	4 854	135	37%	53	2,53	2,61%
2020 година											
ОБЩО	**891**	**26 875**	**25 986**	**840**	**27 296**	**210 295**	**236**	**64,56**	**31**	**7,70**	**3,13**
Многопрофилни болници	***501***	***18 619***	***17 881***	***655***	***18 826***	***113 007***	***401***	***61,74***	***61***	***6,00***	***3,53***
„МБАЛ-Шумен” АД	426	17 122	16 377	655	17 311	100 739	237	64,76	41	5,82	3,85
„МБАЛ-В. Преслав” ЕООД	75	1 497	1 504	0	1 515	12 268	164	44,69	20	8,10	0,00
Центрове	***195***	***6 096***	***5 959***	***141***	***6 168***	***54 982***	***282***	***77,04***	***32***	***8,91***	***2,31***
„КОЦ-Шумен” ЕООД	195	6 096	5 959	141	6 168	54 982	282	77,04	32	8,91	2,31
Психиатрични болници	***159***	***688***	***714***	***2***	***822***	***38 333***	***241***	***65,87***	***5***	***46,63***	***0,28***
ДПБ с. Царев брод	159	688	714	2	822	38 333	241	65,87	5	46,63	0,28
Частни лечебни заведения	***36***	***1 472***	***1 432***	***42***	***1 480***	***3 973***	***110***	***30,15***	***41***	***2,68***	***2,85***
„СБАЛК-Мадара” ЕАД гр. Шумен	36	1 472	1 432	42	1 480	3 973	110	30,15	41	2,68	2,85
2019 година											
ОБЩО	**938**	**32 933**	**32 280**	**659**	**33 360**	**237 610**	**255**	**69,77**	**36**	**7,12**	**2,00**
Многопрофилни болници	***540***	***23 901***	***23 442***	***462***	***24 111***	***131 867***	***479***	***65,7***	***45***	***5,46***	***1,93***
„МБАЛ-Шумен” АД	465	21586	21133	457	21779	114 365	246	67,38	47	5,25	2,12
„МБАЛ-В. Преслав” ЕООД	75	2 315	2 309	5	2 332	17 502	233	63,93	31	7,51	0,22
Центрове	***200***	***6 472***	***6 333***	***153***	***6 558***	***54 927***	***282***	***77,17***	***34***	***8,38***	***2,36***
„КОЦ-Шумен” ЕООД	200	6472	6333	153	6558	54 927	282	77,17	34	8,38	2,36
Психиатрични болници	***162***	***888***	***875***	***3***	***1 012***	***46 163***	***285***	***78,07***	***6***	***45,62***	***0,34***
ДПБ с. Царев брод	162	888	875	3	1 012	46 163	285	78,07	6	45,62	0,34
Частни лечебни заведения	***36***	***1 672***	***1630***	***41***	***1679***	***4 653***	***129***	***35,41***	***47***	***2,77***	***2,45***
„СБАЛК-Мадара” ЕАД гр. Шумен	36	1 672	1630	41	1679	4 653	129	35,41	47	2,77	2,45

Изводи:

- Броят на леглата в лечебните заведения за болнична помощ (ЛЗБП) е увеличен през последните 5 години - 2014 г. – 936 бр., 2015 г. – 911 бр., 2016 г. – 885 бр., 2017 г. – 881 бр., 2018 г. – 876 бр., 2019 г. – 938 бр., 2020 г. - 891 бр., за 2021 г. – 891 броя легла.
- През 2021 г. осигуреността с:
  - легла за активно лечение и интензивно лечение е 39,5 на 10 000 население ;
  - легла за рехабилитация и дългосрочна грижа е 2,5 на 10 000 население;
  - психиатрични легла е 10,6 на 10 000 население;
  - места за краткосрочен престой: брой – 31;
  - общата осигуреност с легла е 52,5 на 10 000 население;

Всички показатели са под средните за страната – тенденция, която се запазва през годините. Изключение правят само психиатрични легла с показател 10,6 за област Шумен и среден за страната – 5,6.

- През 2021 година се забелязва спад в броя на постъпилите и на преминалите болни във всички лечебни заведения за болнична помощ. Отчита се спад на преминалите болни – 623 души по-малко (2%) сравнение с предходната 2020 г. Това се отдава отново на пандемията от COVID-19.
- Използваемостта на леглата също е увеличена с 2% в лечебните заведения за болнична помщ на област Шумен, сравнение с тази през 2020 г.
- Оборотът на леглата е намален в лечебните заведения за болнична помощ.
- Леталитетът е увеличен с 1,7% в сравнение с 2020 г., като най-много в „МБАЛ-Шумен“ АД. Починалите в ЛЗБП са с 34% повече от тези през 2020 г.
- През последните години е налице изтичане на висококвалифициран лекарски персонал от болниците към доболничната помощ и други болници в големите градове на страната поради възможност за формиране на по-високи доходи и по-добра перспектива за кариерно развитие. Това води до необходимост от специалисти от определени специалности за обезпечаване на оптимален работен процес в съответствие с правилата за добра медицинска практика, медицинските стандарти и изискванията по клинични пътеки.

1.9.4. СПЕШНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

На територията на област Шумен функционира един спешен център с филиали в седем общини – Шумен, Нови пазар, Велики Преслав, Върбица, Каолиново, Смядово и Венец.

Проблем е липсата на квалификация или недостатъчна квалификация при работещите в ЦСМП. Показателни за това са следните факти: 2 лекари са със специалност „Спешна медицина”, а останалите са с други специалности или без специалност.

Таб. 40 Дейност на ЦСМП-Шумен

ПОКАЗАТЕЛ	**2021 г.** (брой)	**2020 г.** (брой)	**2019 г.** (брой)
ОБСЛУЖЕНИ ЛИЦА – ОБЩО	**25 709**	**25 603**	**30 381**
1. ПРИ ИЗПЪЛНЕНИ ПОВИКВАНИЯ	***14 507***	***13 346***	***14 010***
в т.ч.: деца до 17 години	557	655	661
ОТ ИЗПЪЛНЕНИТЕ ПОВИКВАНИЯ – ПО ПОВОД НА:			
1. Заболяване	13 158	11 984	12 413
2. Травма	1 186	1 193	1 383
3. Отравяне	89	69	99
4. Раждане	74	100	115
5. Други		0	0
2. ПРИ АМБУЛАТОРНИ ПРЕГЛЕДИ	***11 202***	***12 257***	***16 371***
в т.ч.: деца до 17 години	1 097	1 347	2 068
ПЕРСОНАЛ – ОБЩ БРОЙ	**213**	**216**	**217**
От тях: - лекари	27	31	27
6. Фелдшери	54	53	60
7. мед. Сестри	47	47	45
8. Акушерки	0	0	0
ТРАНСПОРТНИ СРЕДСТВА – ОБЩ БРОЙ	24	19	22
9. Линейки	8	3	
10. Реаномобили	12	11	
11. леки коли	4	5	

Таб. 41 Дейност на Спешно отделение към „МБАЛ-Шумен“ АД

ПОКАЗАТЕЛ	**2021 г.** (брой)	**2020 г.** (брой)	**2019 г.** (брой)
АМБУЛАТОРНИ ПРЕГЛЕДИ	22 487	25 664	35 306
в т.ч.: деца до 17 години			8 052
НАСОЧЕНИ ЗА ХОСПИТАЛИЗАЦИЯ	8 236	10 654	12 429

Забележка: Данните са взети от годишните отчети за болнична помощ (СО) и отчетите на ЦСМП.

Към „МБАЛ-Шумен” АД през 2007 г. е разкрито Спешно отделение.

Продължават да намаляват извършените прегледи в Спешно отделение на „МБАЛ-Шумен“ АД, което е единственото в област Шумен, като през 2021 г. са извършени 3 177 бр. (14%) прегледа по-малко в сравнение с 2020 г.

През 2021 г. обслужените лица са със 106 бр. повече, отколкото през 2020 г. Забелязва се повишение на повиквания по повод на заболявания. При амбулаторните прегледи се отчита спад в сравнение с 2020 г.

1.9.5. ОСИГУРЕНОСТ НА РЕГИОНАЛНАТА ЗДРАВНА МРЕЖА С ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

Характерно за областта е традиционно ниската осигуреност с медицински персонал - тенденция, която се запазва постоянна през годините. Осигуреността на регионалната здравна мрежа с човешки ресурси е една от най–ниските за страната (по данни на НЦОЗА). В областта има недостиг на следните специалности – ендокринология, гръдна хирургия, неврохирургия, съдова хирургия и токсикология. Нисък е и броя на медицинските специалисти по здравни грижи.

Към настоящия момент са вписани 502 лекари. Справките сочат, че лекарското съсловие в първичната извънболнична медицинска помощ застарява и не се заменя с адекватен брой млади лекари, а именно:

- 79 бр. Амбулатории за първична извънболнична медицинска помощ (АПИМП) с 87 бр. лекари на средна възраст 60 год.
- 110 бр. Амбулатории за първична дентална медицинска помощ (АПДМП) с 110 бр. лекари на средна възраст 55 год.
- 108 бр. Амбулатории за специализирана извънболнична медицинска помощ (АСИМП) със 114 бр. лекари на средна възраст 63 год.

Съгласно демографските справки е видно, че **за последните години състава на лекарското съсловие на област Шумен намалява драстично и с доста бързи темпове.** Новозавършилите лекари са значително по-малък брой и същите предпочитат да специализират в градовете с университетски болници или в чужбина, където им се предлагат по-големи възможности и по-добро заплащане. 51 лекари или 10% от общия брой лекари в областта са на възраст до 35 г., докато лекарите над 65 години са 109 или 22% от общия в областта. Най-много са лекарите във възрастовия диапазон 55-64 г. – 220 бр. (44%) от общия брой.

Таб. 42 Медицински персонал общо в лечебните заведения в област Шумен към 31.12.2021 г. (по данни на НСИ)

ГОДИНА	2021 г.	2020 г.	2019 г.
	(брой)		
Лекари	502	509	517
Лекари по дентална медицина	116	113	115
Фармацевти	95	90	90
Специалисти по здравни грижи	924	927	970

Таб. 43 Лекари по специалности в област Шумен към 31.12.2021 г. (по данни на НСИ)

СПЕЦИАЛНОСТИ	Брой	Осигуреност на 10 000 души от населението	Относителен Дял %
ОБЩО	**502**	**29,6**	**100,0**
в т.ч.: Вътрешни болести	9	0,5	1,8
Гастроентерология	6	0,4	1,2
Ендокринология и болести на обмяната	6	0,4	1,2
Кардиология	41	2,4	8,2
Пневмология и фтизиатрия	12	0,7	2,4
Нефрология	4	0,2	0,8
Хематология	3	0,2	0,6
Детски болести	26	1,5	5,2
Хирургия	27	1,6	5,4

Ортопедия и травматология	14	0,8	2,8
Урология	9	0,5	1,8
Акушерство и гинекология	32	1,9	6,4
Инфекциозни болести	5	0,3	1,0
Уши-носно-гърлени болести	15	0,9	3,0
Очни болести	15	0,9	3,0
Лабораторни лекари	22	1,3	4,4
Образна диагностика	16	0,9	3,2
Психиатрия	16	0,9	3,2
Нервни болести	24	1,4	4,8
Кожни и венерически болести	8	0,5	1,6
Физикална и рехабилитационна медицина	8	0,5	1,6
Други специалности и без специалност	97	5,7	19,3
от тях: Общопрактикуващи лекари	87	5,1	17,3

Таб. 44 Възрастова структура на лекари (физически лица) на основен трудов договор към 31.12.2021 г. (по данни на НСИ)

ОБЩО	ДО 35 г.	35-44 г.	45-54 г.	55-64 г.	65-74 г.	75+
502	51	27	95	220	80	29

Таб. 45 Медицински специалисти по „Здравни грижи" в област Шумен към 31.12. (по данни на НСИ)

	ОБЩО	ФЕЛДШЕРИ	АКУШЕРКИ	МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ (всички профили)	ЛАБОРАНТИ (медицински и рентгенови)	ЗЪБОТЕХНИЦИ	ДРУГИ
2020	**927**	63	57	643	96	33	35
2021	**931**	61	50	650	103	33	34

- Осигуреността с лекари в област Шумен за 2021 г. е 29,6 на 10 000 (2020 г. е 29,6 на 10 000; 2019 г. е 30,0 на 10 000; 2018 г. – 30,1 на 10 000);
- Осигуреността с лекари по дентална медицина в област Шумен за 2021 г. е 6,8 на 10 000 (2020 г. е 6,6 на 10 000; 2019 г. е 6,7 на 10 000; 2018 г. е 6,6 на 10 000)
- Осигуреността със специалисти по здравни грижи в област Шумен за 2021 г. е 55,0 на 10 000 ; (2020 г. е 54,0 на 10 000; 2019 г. е 56,3 на 10 000; 2018 г. е 55,7 на 10 000)
- На един лекар в област Шумен през 2021 г. се падат 333 жители; 337 през 2020 г.
- На един лекар по дентална медицина в област Шумен през 2021 г. се падат 1 460 жители (2020 г. – 1 520; 2019 г - 1497; 2018 – 1 525 г.)

Изводи:

- На всеки 10 000 души в Шуменска област се падат малко по 30 лекари или 29,6. Средната осигуреност за страната е много по-висока - 43,3 на 10 000.
- Осигуреността с общопрактикуващи лекари е 5,1 на 10 000 души. Средната осигуреност за страната е с 0,7 пункта по-висока – 5,8.
- Осигуреността със зъболекари е 6,5 на 10 000.
- Към 31.12.2021 г. на основен трудов договор в лечебните и здравните заведения в област Шумен практикуват 502 лекари. Медицинските специалисти по здравни грижи са 924, като 650 от тях са медицински сестри;
- Осигуреността на населението с болнични легла в област Шумен е 52,6 на 10 000 души от населението, което е с 27,1 пункта по-ниско от средното за страната /79,7 легла на 10 000 души/.